

بررسی پیش بینی های اسلام و مسیحیت درباره مهدی و مسیح (ع)، توافق یا تقابل؟!

پدیدآورنده (ها) : جواهری، محمد رضا

ادیان، مذاهب و عرفان :: نشریه مسجد و مهدویت :: بهار و تابستان ۱۳۹۵ - شماره ۱

صفحات : از ۳۳ تا ۷۰

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1233887>

تاریخ داندود : ۱۴۰۲/۱۱/۱۶

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

- بررسی پیشگویی ها درباره تقابل یا توافق مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و مسیح علیه السلام از دیدگاه اسلام و مسیحیت
- کیفیت سنجی و تحلیل کارآمدی بازگشت عیسی علیهم السلام از منظر عهدین و منابع اسلامی
- موعودگرایی در قرآن و عهدین
- ضد مسیح در مسیحیت
- تفاسیر مهم مسیحی درباره بازگشت مسیح
- منجی گرایی در ادیان (زرتشت، یهود، مسیحیت)
- پرچم های سه گانه در دمشق در آستانه ظهور (ابقع، اصبه، سفیانی)
- چیستی و چرایی منجی سکولار در سینمای آخرالزمانی هالیوود
- بررسی تطبیقی پیشگویی های آخرالزمان از دیدگاه یهودیت، مسیحیت و اسلام
- منجی موعود در ادیان بزرگ قبل از اسلام
- نقد و بررسی ادعاهای آخرالزمانی داعش(با تاکید بر نقد تطبیق روایت دابق)
- مهدویت در اسلام و عهدین

عناوین مشابه

- بررسی پیشگویی ها درباره تقابل یا توافق مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و مسیح علیه السلام از دیدگاه اسلام و مسیحیت
- بررسی پیشگویی ها درباره تقابل یا توافق مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و مسیح علیه السلام از دیدگاه اسلام و مسیحیت
- بررسی پیش بینی های قرآن و حدیث درباره مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و مسیح علیه السلام، توافق یا تقابل؟!
- بررسی پیش بینی های قرآن و حدیث درباره مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و مسیح علیه السلام، توافق یا تقابل؟!
- بررسی پیشگویی ها درباره تقابل یا توافق مهدی و مسیح علیه السلام از دیدگاه آموزه های اسلامی و کتاب مقدس
- معرفی کتاب خارجی: پیامبر (ص) و مسیح موعود (ع)، دیدگاه یک مسیحی عرب درباره اسلام و مسیحیت
- کلمه خدا (ملاحظات درباره مسیح (ع) در اسلام و مسیحیت)
- اسلام و غرب تقابل یا توافق یا هیچ کدام؟
- بررسی پیش زمینه ها و خاستگاههای نظریه تکثرگرایی دینی در مسیحیت و اسلام
- حکومت مهدی عجل الله تعالی فرجه و الشریف آخرین جانشین، محور التقا و قدرت‌نمایی دین از نگاه مسیحیت و اسلام

بررسی پیش‌بینی‌های اسلام و مسیحیت درباره مهدی و مسیح(ع)، توافق یا تقابل؟!

محمدرضا جواهری^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۰۹/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱۲/۰۷

چکیده

هدف این مقاله بررسی پیشگویی‌های اسلام و مسیحیت درباره ارتباطات حضرت مهدی(ع) و حضرت عیسی بن مریم(ع) و تحلیل اشتراکات است. مسلمانان و مسیحیان جهان در انتظار موعود آخرالزمان می‌باشند. ملت مسیحی و امت اسلامی درباره ظهور حضرت مسیح(ع) اشتراک دارند، اما مسلمانان ظهور حضرت مهدی قائم آل محمد(ع) را بنیاد و ماهیت موعود آخرالزمان می‌دانند. مطابق منابع دارای اعتبار نزد مسلمانان، مهدی و مسیح(ع) هر دو ظهور خواهند کرد و نه تنها هیچ تقابلی میان آنان وجود ندارد، بلکه در توافق و همراهی و همکاری کامل قرار خواهند داشت. رهبر بزرگ‌ترین انقلاب جهانی در تاریخ حیات بشریت حضرت مهدی قائم آل محمد(ع) است و حضرت عیسی مسیح(ع) معاون برجسته و یاور صادق و همکار و همراه دائمی و وفادار و فرمانبردار اوست. در این پژوهش به کتاب‌ها و منابع اسلام و مسیحیت مراجعه شده است، و با مطالعات موعودشناسی به روش توصیفی تحلیلی، در صدد استنباط وضعیت ارتباطات موعود مسیحیت و موعود جهان اسلام است. در اناجیل اربعه کنونی هیچ پیش‌بینی از ظهور موعود مسلمان وجود ندارد بنابراین در زمینه توافق و تقابل مهدی یا مسیح هیچ ادعایی مطرح نمی‌شود. منابع مسیحی از مبحث ظهور شخص حضرت مهدی(ع) فرزند امام حسن عسگری(ع) خالی است، پس در مسئله اصلی این پژوهش ساکت است. البته در ارتباط با رخدادهای پیش و پس از ظهور منجی موعود اشتراکات زیادی وجود دارد.

واژگان کلیدی

امام مهدی(ع) مسیح(ع)، روابط، حدیث، اسلام، مسیحیت.

مقدمه

بی‌تردید استنباط کیفیت تعامل مهدی و مسیح(ع) تنها با مطالعات منابع دارای اعتبار در نزد مسلمانان و مسیحیان امکان‌پذیر است. در این پژوهش احادیث مهدویت از کتاب‌های حدیثی شیعه و سنی استخراج شده است و با روش توصیفی تحلیلی، آموزه‌های این احادیث در مسئله توافق یا تقابل موعود مسلمانان و موعود مسیحیان در عصر ظهور تبیین شده است. بررسی پیش‌بینی‌های قرآن و حدیث و پیشگویی‌های اناجیل در حوزه‌ی موعود جهانی، به انگیزه درک و فهم سطح روابط و چگونگی تعاملات، هدف اصلی این تحقیق ادیان است. کشف اشتراکات دین اسلام و مسیحیت در زمینه علائم ظهور و شرایط آن و ویژگی‌های عصر ظهور، در تبیین درست آینده جهان مؤثر است. تأمل و درنگ در این روابط می‌تواند در تقریب ادیان و بیداری و تعامل سازنده مسلمانان و مسیحیان سودمند باشد. سرنوشت جهان و چگونگی پایان تاریخ، دغدغه همه دانشمندان و فرهیختگان جهان است. پاسخ به این پرسش که: آینده جهان چه خواهد بود و چه خواهد شد؟ نیازمند مطالعات موعودشناسی است. باید طرح و نظریه توافق و تعامل و هماهنگی مهدی و مسیح(ع) این دو موعود بزرگ ادیان ابراهیمی ترویج و تقویت گردد. فهم این حقیقت و فرهنگ‌سازی آن از وظایف منتظران ظهور است.

۱. پیشگویی‌های اسلام درباره ارتباطات حضرت مهدی(ع) و حضرت مسیح(ع)

در احادیث مهدویت در اسلام مسئله توافق عیسی و مهدی(ع) با جملات و واژگان متفاوت تبیین شده است. احادیث همکاری عیسی و مهدی فراوان است و در منابع حدیثی شیعه و اهل سنت وجود دارد و اجماعی می‌باشد. بنابراین از منظر اسلام و مسلمین در روابط عیسی و مهدی(ع) با توافق و همکاری یقینی و قطعی است. بی‌تردید در ارتباطات مهدی و مسیح، گزینه صحیح توافق است و گزینه تقابل قطعاً باطل و غلط است. بیان کمیت و کیفیت ارتباطات عیسی و مهدی(ع) از سرفصل‌های برجسته‌ی احادیث مهدویت در اسلام است.

۱-۱. سه گفتگوی مهدی و عیسی(ع) در نماز جماعت

اقتدای حضرت عیسی(ع) در نماز جماعت به امام مهدی(ع)، از رخداد‌های قطعی ظهور است. این حقیقت در احادیث متعددی تبیین شده است. گزارش این حقیقت در روایات اهل‌بیت(ع) در سه مورد همراه با گفتگوی امام مهدی(ع) با حضرت مسیح(ع) است. در هر سه مورد امام زمان(عج) به عیسی بن مریم(ع) احترام کرده و درخواست می‌کند امام جماعت شود، اما حضرت مسیح نمی‌پذیرد و اظهار می‌دارد حضرت مهدی(عج) امام جماعت جهانیان باشد و عیسی خود نیز به امام مهدی اقتدا می‌کنند.

این گفتگوها در حضور مأمومین انجام می‌شود و هدفمند است. بی‌گمان شهادت و تصریح و تأکید حضرت مسیح بر امام جماعت بودن حضرت مهدی(عج)، مرجعیت سیاسی و علمی ولی عصر را بر مردم جهان نشان می‌دهد و یهودیان منتظر ظهور ماشیح و مسیحیان منتظر بازگشت مسیح را به صراط مستقیم امامت قائم آل محمد(ع) هدایت خواهد کرد.

این احادیث نبوی تعامل و توافق عالی و بی‌نظیر مهدی و عیسی(ع) را به جهانیان نشان می‌دهد.

الف: حدیث جابر

جابر بن عبدالله انصاری گفته است پیامبر خدا فرمود: ينزل عيسى بن مريم فيقول اميرهم المهدى: تعال صل بنا. فيقول: الا ان بعضكم على بعض امراء تكرمه من الله عزوجل لهذه الامه عيسى بن مريم از آسمان فرود می‌آید سپس مهدی امیر آنان می‌گوید: بفرما امام جماعت ما باش و برای ما نماز بگزار! اما عیسی می‌گوید: آگاه باشید همانا برخی از شما بر بعضی دیگر امیرید و این تکریم الهی و گرامیداشت از جانب خدا برای این امت است. (مسلم، ۱۴۱۵، ج ۱، ص ۵۵؛ احمد بن حنبل، ۱۴۱۵، ج ۳، ص ۳۴۵ و ص ۳۸۴؛ قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴، ص ۴۹۶؛ متقی هندی، ۱۴۱۹، ج ۱۴، ص ۱۴۶، ح ۳۸۸۴۴؛ حسینی بلخی قندوزی حنفی، ۱۴۳۰، ب ۷۸، ص ۵۰۸؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۱، ص ۸۵ و ص ۸۸). به نقل پیامبر خدا حضرت محمد(ص) در این حدیث شریف، در

هنگام اقامه نماز جماعت در سپاه مهدی، بین امیر سپاه و عیسی بن مریم درباره امام جماعت صحبت خواهد شد. حضرت مهدی (عج) از حضرت عیسی بن مریم می‌خواهد پیشاپیش نمازگزاران قرار بگیرد و امام جماعت شوند، اما حضرت مسیح نمی‌پذیرد و حضرت مهدی را امیر می‌داند و خود امام را شایسته امامت می‌بیند و این را «تکرمه من الله» اعلام می‌کند. بنابراین پیامبر خدا حضرت عیسی بن مریم نقش برتر حضرت مهدی را تکریم الهی برای امت اسلامی می‌داند. آری حضور حضرت مسیح پشت سر حضرت مهدی در نماز جماعت، امتیاز بزرگ الهی امت اسلامی است که برای روشن شدن حقایق دین اسلام و انقلاب جهانی مهدوی برای جهانیان به ویژه مسیحیان، به امت آخرین پیامبر خدا ارزانی شده است.

ب: حدیث ام شریک

ابن ماجه قزوینی نیز در کتاب سنن خویش به تفصیل حدیث نزول عیسی در عصر ظهور حضرت مهدی (ع) را آورده است در بخشی از حدیث می‌نویسد: ام شریک بنت ابی العکر به پیامبر خدا عرض کرد: ای پیامبر خدا عرب در آن زمان کجایند؟ پیامبر فرمود: هم یومئذ قليل وجلهم فی بیت المقدس و امامهم قد تقدم یصلی بهم الصبح اذا نزل بهم عیسی بی مریم فرجع ذلک الامام ینکص یمشی القهقری لیتقدم عیسی یصلی بالناس فیضع عیسی یده بین کتفیه ثم یقول له: تقدم؛ عرب در آن زمان در یاران حضرت مهدی کم‌اند و همه در بیت المقدس‌اند حضرت مهدی امام آنان در نماز صبح در جلو قرار دارد که نماز بگذارد زمانی که عیسی بن مریم فرود آمده است، پس به عقب برمی‌گردد تا عیسی را جلو بیاورد و امام جماعت کند بر مردم نماز بگذارد، اما عیسی دستش را بین دو شانه مهدی می‌گذارد سپس به ایشان می‌گوید: شما خود بایستید و امام جماعت باشید. (ابن ماجه، ۱۳۹۵، ج ۱، ص ۱۹۸؛ قرشی، ۱۴۰۴، ص ۴۹۹؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۱، ص ۹۰). بی‌تردید امام جماعت در چنین شرایطی اعلم و اتقی و اکمل و افضل است. حضرت عیسی پیامبر خدا بوده است و اکنون بر شایستگی حضرت مهدی (ع) تأکید دارد. این عزت و عظمت را خدای سبحان به خاتم الاوصیاء داده است تا حجت

بر جهانیان تمام شود. پیروان راستین عیسی بن مریم از مدعیان دروغین مسیحیت آشکار گردند. هنگامی که مؤمنان به نبوت عیسی بن مریم، از نزول و حضور ایشان در سپاهی به فرماندهی حضرت مهدی(ع) و اقتداء در نماز به حضرت مهدی، آگاهی یابند به دین اسلام و سپاه حضرت مهدی ملحق می‌شوند و قائم آل محمد(ع) بر سراسر جهان حکومت خواهد کرد. در بیت المقدس نیز نماز جماعت مسلمانان با حضور عیسی بن مریم(ع) به امامت حضرت مهدی(ع) برگزار خواهد شد و جهانیان در پرتو انقلاب مهدوی در پایان تاریخ به عدالت و سعادت و فلاح خواهند رسید.

ج: حدیث حدیفه، بیعت عیسی با مهدی(ع)

آغاز نزول عیسی بن مریم(ع) و اقامه نماز با حضرت مهدی(ع) و بیعت در مقام و یاری ایشان در احادیث نبوی تبیین شده است. حدیفه گفته است پیامبر خدا(ص) فرمود: **فيلتفت المهدى و قد نزل عيسى قانما يقطر من شعره الماء، فيقول المهدى: تقدم صل بالناس، فيقول عيسى: انما اقيمت الصلاة لك، فيصلى عيسى خلف رجل من ولدى فاذا صليت قام عيسى حتى جلس فى المقام لبيايه، فيمكث اربعين سنة؛ عيسى(ع)** نازل شد گویا از موی او آب می‌چکد، مهدی(ع) به او نگاه می‌کند پس می‌گوید: جلو بایست بر مردم نماز بگزار! عیسی(ع) می‌گوید: نماز برای شما اقامه شده است، عیسی(ع) خلف مردی از فرزندانم نماز می‌گزارد و زمانی که نماز گزارد، عیسی(ع) بر می‌خیزد تا مهدی(ع) در مقام بنشیند برای اینکه با او بیعت کند، پس چهل سال درنگ می‌کند و زنده می‌ماند. (متقی هندی، ۱۴۱۹ق، ج ۷، ص ۱۷۸؛ المناوی، ۱۴۱۵ق، ج ۶، ص ۱۷؛ حسینی بلخی، ۱۴۳۰ق، ص ۵۲۰؛ طبرسی، (ب)، ۱۴۰۳ق، ص ۴۹۸). در این حدیث نبوی حقایقی همچون نزول عیسی(ع) در مسجدالحرام در هنگام آماده شدن امام مهدی(ع) برای اقامه نماز، و احترام مهدی به عیسی(ع) و پیشنهاد پیش‌نمازی به وی، و عدم پذیرش عیسی و تصریح به برتری مهدی(ع)، و اقامه صلات عیسی خلف مهدی(ع)، و به ویژه جلوس مهدی در مقام و بیعت عیسی با مهدی(ع) در مقام گزارش شده است. جمله «لبيايه» در این حدیث نبوی نشان دهنده برتری و بزرگی و افضلیت و رهبری حضرت مهدی(ع)

در اندیشه حضرت عیسی(ع) است. آری حضرت عیسی(ع) با حضرت مهدی(ع) در مسجدالحرام در مقام بیعت می‌کند.

۲-۱. عیسی مسیح(ع) در نماز جماعت قائم آل محمد(ع)

وجود حضرت عیسی بن مریم در سپاه حضرت مهدی(ع) در احادیث بسیاری گزارش شده است. در این احادیث ابعاد همکاری و پیوند و ارتباطات دو بنده بزرگ خداوند، مسیح و مهدی تبیین شده است. یکی از محورهای برجسته این ارتباطات، موضوع اقامه نماز جماعت جهانی حضرت مهدی(ع) و اقتدای حضرت عیسی مسیح به ایشان است. ابوسعید خدری گفته است پیامبر خدا فرمود:

منا مهدی الامه الذی یصلی عیسی بی مریم خلفه؛ مهدی امت کسی که عیسی بن مریم پشت سر او نماز می‌خواند از ماست. (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۱، ص ۸۴؛ فیض کاشانی، (بی تا)، ج ۴، ص ۳۴۰؛ حسینی بلخی، ۱۴۳۰ق، باب ۷۸، ص ۵۰۸؛ متقی هندی، ۱۴۱۹ق، ج ۷، ص ۱۸۷؛ المناوی، ۱۴۱۵ق، ج ۶، ص ۱۷؛ قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴ق، ص ۵۰۰)، در این حدیث نبوی، همراهی و همکاری و متابعت عیسی بن مریم از حضرت مهدی(ع) یک امر قطعی و مسلم تلقی شده است و مایه مباهات و امتیاز امت اسلامی قرار گرفته است.

در حدیثی که بخاری و مسلم هر دو آن را صحیح شمرده و در کتاب خود آورده‌اند. ابوهریره نقل کرده است پیامبر خدا فرمود: **کیف انتم اذا نزل ابن مریم فیکم و امامکم منکم؟** چگونه خواهید بود زمانی که عیسی بن مریم در بین شما نزول کند و امام از شما باشد؟! در این حدیث نبوی، حضور عیسی بن مریم در سپاه مسلمانان با امامت و فرماندهی حضرت مهدی(ع)، امتیاز برای دین اسلام و سبب آشکار شدن برتری دین اسلام و رهبری مسلمانان، اعلام شده است. (بخاری، ۱۴۱۸ق، ج ۴، ص ۱۴۳ و مسلم، ۱۴۱۵ق، ج ۱، ص ۱۵۴؛ ابن حنبل، ۱۴۱۵ق، ج ۲، ص ۳۳۶؛ متقی هندی، ۱۴۱۹ق، ج ۱۴، ص ۱۴۶، ح ۳۸۸۴۳؛ حسینی بلخی، ۱۴۳۰ق، ب ۷۸، ص ۵۰۸؛ قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴ق، ص ۴۹۶؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۱، ص ۸۸ و ج ۵۲، ص ۳۸۳).

به نقل ابن عباس هم پیامبر اسلام (ص) گسترش انقلاب جهانی حضرت مهدی (عج) و رسیدن حکومت او به «مشرق» و «مغرب» جهان و همراهی حضرت عیسی (ع) با امام را پیش‌بینی کرده و فرمود: المهدی یملاها قسطا و عدلا کما ملئت جورا و ظلما و الذی بعثنی بالحق نبیا لو لم یبق من الدنیا الا یوم واحد لاطال الله ذلک الیوم حتی یرج فیہ ولدی المهدی فینزل روح الله عیسی بن مریم (ع) فیصلی خلفه و تشرق الارض بنور ربها و یربع سلطانه المشرق و المغرب. مهدی زمین را پر از قسط و عدل می‌کند همان طور که لبریز از بیداد و ستم شده است سوگند به کسی که مرا به حق پیامبر برانگیخت اگر از دنیا جز یک روز باقی نماند خداوند آن روز را طولانی گرداند تا در آن فرزندم مهدی قیام کند پس روح الله عیسی بن مریم (ع) فرود می‌آید و پشت او نماز می‌گزارد و نور پروردگار را به زمین می‌تاباند و قدرتش به مشرق و مغرب می‌رسد. (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۱، ص ۷۱). به گزارش محمد بن مسلم امام محمد باقر (ع) نیز رسیدن حاکمیت انقلاب جهانی مهدی (عج) را به شرق و غرب جهان چنین گزارش فرمود: القائم منا... تظهر له الكنوز یبلغ سلطانه المشرق و المغرب و یظهر به الله دینه علی الدین کله و لو کره المشرکون، فلا یرقی فی الارض خراب الا عمر و ینزل روح الله عیسی بن مریم فیصلی خلفه. قیام کننده از ما اهل بیت... گنج‌ها برایش آشکار می‌شود و حکومت و قدرت او به مشرق و مغرب می‌رسد و خداوند دینش را به وسیله‌ی او بر تمام آئین‌ها پیروز می‌گرداند گرچه مشرکان خوش نداشته باشند پس در زمین خرابی نمی‌ماند جز اینکه آن را آباد می‌کند و روح الله عیسی بن مریم فرود می‌آید و پشت او نماز می‌گزارد. (طبرسی، ۱۳۳۸ق، ص ۴۳۳؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۲، ص ۱۹۱ فیض کاشانی، ۱۴۰۶ق، ج ۲ ص ۴۶۵).

۳-۱. پیوند مسیح و مهدی (ع) در حدیث معراج

همراهی و همکاری حضرت مسیح (ع) و حضرت مهدی (ع) در حدیث قدسی و نص و وحی الهی در حدیث معراج تبیین گردیده است. ابن عباس گفته است: پیامبر خدا (ص) فرمود: لما عرج ربی جل جلاله اتانی النداء. یا محمد. چون که پروردگارم جل جلاله مرا

به معراج برد به من ندا رساند: ای محمد! سپس از وحی الهی درباره گزینش علی بن ابیطالب (ع) برای خلافت و امامت پس از رحلت خویش خبر داده و آن گاه در زمینه مهدویت و تعامل عیسی و مهدی چنین فرموده‌اند: **فاوحي الي: يا محمد... اعطيتك ان اخرج من صلبه احد عشر مهديا كلهم من ذريتك من البكر البتول، آخر رجل منهم يصلي خلفه عيسى بن مريم يملا الارض عدلا كما ملئت جورا و ظلما.** خداوند به من وحی نمود: ای محمد!... و به تو عطا نمودم این که از صلب و نسل او یازده مهدی بیاورم همه از ذریه‌ات از دوشیزه بتول (حضرت فاطمه (ع)، آخرین آنان کسی است که عیسی بن مريم پشت او نماز می‌گزارد زمین را پر از عدل می‌نماید همان طور که پر از جور و ظلم شده است. (صدوق، ۱۳۶۳ ش، ج ۱، ص ۲۵۱؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۱، ص ۶۸ تا ص ۷۰ و ج ۵۲، ص ۲۷۶ تا ص ۲۷۸). مطابق این حدیث امام مهدی (ع) آخرین خلیفه و وصی پیامبر، از نسل پیامبر و فاطمه و علی (ع) است، او دارای این امتیاز بزرگ است که حضرت عیسی بن مريم با اوست و به امامت او نماز اقامه می‌کند. در احادیث پیامبر خدا (ص) و اهل بیت (ع) در باب مهدویت، حضرت عیسی مسیح و حضرت مهدی همواره با هم می‌باشند و با یکدیگر تعامل دارند. آن دو در کنار هم‌اند و هیچ گونه تقابلی بین آن دو نخواهد بود و عیسی مسیح (ع) با رهبری حجت خدا امام مهدی (ع)، عدالت را در جهان اقامه می‌نماید.

۴-۱. تعامل عیسی بن مريم و مهدی (ع) پیام الهی جبرئیل امین

همکاری مسیح و مهدی (ع) از اصول قطعی مهدویت اسلامی است و در منابع دارای اعتبار شیعه و سنی گزارش شده است و از پیش‌گوئی‌ها و پیش‌بینی‌های روشن دینی است که بی‌تردید در انقلاب جهانی مهدوی روی خواهد داد. جبرئیل امین از این حقیقت تاریخی به آخرین پیامبر خدا حضرت محمد (ص) خبر داده است. معاویه بن عمار گفته است امام صادق (ع) فرمود: **خرج النبي (ص) ذات يوم و هو مستبشر يضحك سرورا.** روزی پیامبر خدا (ص) خوشحال و شادمان بود و می‌خندید. مردم گفتند: خداوند بر خوشحالی و شادمانی شما بیفزاید! پیامبر خدا فرمود: روز و شبی نیست جز اینکه در آنها

تحفه الهی برای من می‌آید. آگاه باشید پروردگارم در این روز به من تحفه‌ای داد که مثل آن تحفه تاکنون در گذشته به من داده نشده بود. جبرئیل از سوی پروردگارم نزد من آمد و سلام پروردگارم را به من رساند و گفت: یا محمد ان الله عزوجل اختار من بنی هاشم سبعة، لم یخلق مثلهم فیمن معنی و لایخلق مثلهم فیمن مضی، انت یا رسول الله سید النبیین، و علی بن ابی طالب وصیک سید الوصیین، و الحسن و الحسین سبطاک سید الاسباط و حمزه عمک سیدالشهداء، و جعفر ابن عمک الطیار فی الجنة یطیر مع الملائکه حیث یشاء، و منکم القائم یصلی عیسی بن مریم خلفه اذا اهبطه الله الی الارض من ذریه علی و فاطمه من ولد الحسین(ع)؛ ای محمد! خداوند عزوجل هفت نفر از بنی‌هاشم را برگزید که مثل آنان در گذشته و آینده نیافریده است. تو ای رسول خدا سید النبیین، و علی بن ابی طالب وصی تو سید الوصیین، و حسن و حسین دو سبط تو سید الاسباط، و حمزه عموی تو سیدالشهداء، و جعفر عمویت که طیار است در بهشت هر جا می‌خواهد با ملائک پرواز می‌کند، و از شماست قائم از ذریه علی و فاطمه و از نسل و فرزندان حسین که عیسی بن مریم زمانی که خداوند او را به زمین اهباط نموده و نازل کند پشت سر او نماز گزارد. (کلینی، ۱۴۰۱ق، ج ۵؛ فیض کاشانی، ۱۴۰۶ق، ج ۳، ص ۷۳؛ حر عاملی، ۱۴۲۵ق، ج ۲، ص ۳۴؛ مازندرانی، ۱۳۸۲ق، ج ۱۱، ص ۳۴۴). در این حدیث نبوی که امام صادق(ع) نقل کرده‌اند، هفت نفر از شخصیت‌های برجسته و بزرگ بنی‌هاشم که خداوند آنان را اختیار نموده معرفی شده‌اند. در همین حدیث جبرئیل امین، حضرت قائم(ع) را با امتیاز بزرگ عیسی بن مریم پشت او و به امامت او نماز می‌خواند، نام می‌برد. گویا امام مهدی(ع) و مسیح نبی الله از هم تفکیک‌ناپذیرند. جبرئیل امین وحی الهی و پیامبر خدا، تعامل مهدی و مسیح را به جهانیان اعلام نموده‌اند تا این حقیقت آشکار گردد و سیمای مهدی یاوران بزرگ تاریخ نشان داده شود.

۵-۱. اقتدای مسیح(ع) به حضرت مهدی(ع)، صفت برجسته حضرت قائم(ع)

پیامبر خدا(ص) حضرت مسیح(ع) را مأموم حضرت قائم(ع) معرفی نموده‌اند. به گزارش ابن عباس حضرت محمد(ص) در توصیف و تعریف و بیان نام امامان پس از خویش

فرموده‌اند: و الائمه بعدی الهادی علی(ع) و... من یصلی خلفه عیسی بن مریم(ع) القائم(ع) (صدوق، ۱۳۶۳ش، ج ۱، ص ۲۸۴). و امامان پس از من، امام هدایت‌گر و راهنمای بشریت علی(ع) و... و کسی که عیسی بن مریم به او اقتداء می‌کند و پشت سر او نماز می‌گزارد، او قائم(ع) است. بر اساس این حدیث نبوی ویژگی برجسته حضرت قائم(ع)، همراهی و همکاری و اقتدای حضرت مسیح(ع) به ایشان است، به گونه‌ای که پیامبر خدا به جای نام حضرت مهدی(ع) جمله «من یصلی خلفه عیسی بن مریم» را در وصف امام دوازدهم آورده‌اند. امام باقر(ع) برای خیشمه جعفری، سیره و اوصاف خلفای راشدین دوازده گانه پیامبر(ع) را بیان کردند و درباره آخرین آنان فرمودند: **الثانی عشر الذی یصلی عیسی بن مریم خلفه، علیک بسته و القرآن؛ دوازدهمی آن کسی است که عیسی بن مریم به امامت او نماز را به پا می‌دارد، بر تو باد به سنت او و قرآن کریم!** (صدوق، ۱۳۶۳ش، ج ۱، ص ۳۳۲). این واقعت از وقایع عصر ظهور در نزد اصحاب پیامبر و امامان مشهور و قطعی بوده است به گونه‌ای که می‌دانستند کسی که عیسی بن مریم به او اقتداء خواهد کرد دوازدهمین امام از عترت، حضرت قائم(عج) نهمین فرزند از نسل امام حسین(ع) می‌باشد. صعصعه بن صوحان صحابی امام(ع) همین پیش‌بینی معصومین(ع) را به نزال بن سیره یادآوری نموده است (صدوق، ۱۳۶۳ش، ج ۲، ص ۵۲۷).

۶-۱. مسیح(ع) همراه مهدی(ع) در عصر ظهور در فتح شرق و غرب جهان

حضرت مسیح(ع) یار حضرت مهدی(ع) در بزرگ‌ترین انقلاب جهانی الهی در تاریخ بشریت است او در عصر ظهور نزول می‌کند و در فتوحات مهدوی نقش اساسی دارد. ابوبصیر از امام صادق(ع) پرسید: یابن رسول الله و من القائم منکم؟ ای فرزند پیامبر خدا قائم از شما کیست؟ امام پاسخ دادند: یا ابابصیر! هو الخامس من ولد ابنی موسی ذلک ابن سیده الاماء، یغیب غیبه یرتاب فیها المبطلون، ثم یظهره الله عزوجل فیفتح الله علی یده مشارق الارض و مغاربها، و ینزل روح الله عیسی بن مریم فیصلی خلفه و تشرق الارض بنور ربها و لا تبقی فی الارض بقعه عبد فیها غیر الله عزوجل الا عبدالله فیها و یكون الدین كله الله و لو کره المشركون؛ ای ابوبصیر! او پنجمین از فرزندان

پسرم موسی بن جعفر(ع) است، او فرزند سرور و بزرگ کنیزان است، غیبت می‌نماید غیبتی که بی‌هدف‌ها و باطل‌گرایان در او تردید می‌کنند، سپس خداوند عزوجل او را آشکار می‌سازد و به دست او مشرق و مغرب زمین را فتح می‌نماید، و روح الله عیسی بن مریم فرود می‌آید و به او اقتداء می‌کند و نور پروردگارش را بر زمین می‌تاباند، و در زمین هیچ بقعه‌ای که در آن غیر خدا پرستش می‌شد باقی نخواهد ماند جز اینکه در آن الله عبادت می‌گردد و همه دین برای خدا خواهد شد گرچه مشرکان نخواهند (صدوق، ۱۳۶۳ش، ج ۱، ص ۳۴۶).

۷-۱. حضرت عیسی بن مریم مأموم حضرت مهدی(ع) در بیان امام حسن مجتبی(ع) ابوسعید عقیصا گفته است امام حسن مجتبی(ع) در ارتباط با اقامه نماز حضرت عیسی(ع) به امامت حضرت مهدی(ع) فرموده‌اند: اما علمتم انه ما منّا احد الا و يقع فی عنقه بیعه لطاغیه زمانه الا القائم الذی یصلی روح الله عیسی بن مریم خلفه؟ آیا نمی‌دانید که هیچ یک از ما نیست جز اینکه بر عهده اش بیعتی برای طاغوت زمانش واقع می‌شود مگر قائم(ع) که روح الله عیسی بن مریم(ع) پشت او نماز می‌گزارد. در این حدیث دو ویژگی امام زمان آمده است. یکی عدم گرفتاری به بیعت با طاغوت زمان و دیگری نمازگزاری حضرت مسیح به امامت حضرت مهدی(ع) است (طبرسی، ۱۳۳۸ق، ص ۴۰۱؛ فیض کاشانی، (بی‌تا)، ج ۴، ص ۳۳۸؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۱۴، ص ۳۴۹).

۸-۱. شباهت‌های حضرت مسیح و مهدی(ع) در کلام اهل بیت(ع)

در احادیث امامان(ع) تشابهات حضرت قائم(عج) و حضرت مسیح(ع) تبیین شده است. سعید بن جبیر گفته است امام سجاد(ع) فرمودند: فی القائم منا، سنن من الانبیاء...، اما من عیسی فاختلف الناس فیه؛ در حضرت قائم(عج) از ما، سنت‌هایی از پیامبران است...، اما سنت از عیسی علیه السلام، اختلاف مردم در اوست. (صدوق، ۱۳۶۳ش، ج ۱، ص ۳۲۲؛ طبرسی، ۱۳۳۸ق، ص ۴۰۲؛ فیض کاشانی، (بی‌تا)، ج ۴، ص ۳۳۸). ابوبصیر گفته است امام باقر(ع) فرمودند: فی صاحب هذا الامر اربع سنن من اربعة انبیاء... و اما من عیسی

فیقال: انه مات، و لم يمت (صدوق، ۱۳۶۳ش، ج ۱، ص ۳۲۷؛ طبرسی، ۱۳۳۸ق، ص ۴۰۳). در صاحب الامر(ع) چهار سنت از چهار پیامبر است. .. و اما از عیسی اینکه گفته می شود: مرده است در حالی که نمرده است. امام باقر(ع) شباهت های حضرت قائم(عج) با پیامبران را به محمد بن مسلم آموزش داد و در شباهت حضرت مهدی(ع) به مسیح(ع) فرمود: و اما شبهه من عیسی: فاختلاف من اختلف فيه. حتی قالت طائفة منهم: ما ولد، و قالت طائفة: مات، و قالت طائفة: قتل و صلب؛ و اما شباهت مهدی از عیسی، اختلاف در سرنوشت اوست به گونه ای که گروهی از آنان گفتند: به دنیا نیامده است، و گروهی گفتند: مرده است، و گروهی گفتند کشته شده و به صلیب کشیده شده است. (صدوق، ۱۳۶۳ش، ج ۱، ص ۳۲۷؛ طبرسی، ۱۳۳۸ق، ص ۴۰۳). به حکم این احادیث حضرت عیسی(ع) نمرده است پس امکان دارد در عصر ظهور با مهدی(ع) همراه و همکار باشد و او را یاری نماید.

۹-۱. اقدامات و اعمال عیسی مسیح در سپاه امام مهدی(ع)

در احادیث پیشین دو اقدام بزرگ و برجسته عیسی مسیح(ع) در تأیید تفکر مهدوی و یاری امام مهدی(ع) بیان شد. «اقامه نماز جماعت» به امامت حضرت مهدی(ع) که در احادیث متعدد تصریح شده است بزرگ ترین کار حضرت مسیح در تعامل و توافق با رهبر انقلاب اسلامی در پایان تاریخ است. «بیعت» عیسی مسیح در مقام ابراهیم در مسجدالحرام با حضرت مهدی(ع)، فعالیت و اقدام سرنوشت ساز و بزرگ دیگر در راستای گسترش دین اسلام در جهان و هدایت یهودیان و مسیحیان به سوی امام مهدی(ع) در جهان خواهد بود.

۹-۱-۱. آموزش یهودیان و مسیحیان و ایمان آنان به وی

۹-۱-۱-۱. مسیح و مسیحیان در سپاه حضرت مهدی(ع)

حضرت عیسی(ع) و ایمان آورندگان به وی همراه با حضرت مهدی(ع) خواهند بود. شهر بن حوشب گفته است: حجاج به من گفت: ای شهر آیه ای در کتاب خدا قرآن، مرا

خسته کرده است تفسیر آن را نمی‌فهمیدم! گفتم ای امیر آن کدام آیه است؟ گفت سخن خدای متعال که فرموده است: **و ان من اهل الكتاب الا لیومنن به قبل موته**؛ و هیچ یک از اهل کتاب نیست مگر این که پیش از مرگش به او (حضرت مسیح) ایمان می‌آورد و روز قیامت بر آنان گواه خواهد بود. (نساء، ۱۵۹). به خدا من فرمان می‌دهم یهودی و نصرانی را می‌آورند دستور می‌دهم گردن او را می‌زنند با چشم خود با دقت به او نگاه می‌کنم نمی‌بینم تا مردن لبانش تکان بخورد. گفتم: خداوند امر امیر را اصلاح کند آن گونه که تو تأویل کردی نیست. گفت: چگونه است؟ گفتم: **ان عیسی(ع) ينزل قبل يوم القيامة الى الدنيا، فلا یبقی اهل مله یهودی و لانصرانی الا آمن به قبل موته و یصلی خلف المهدی. عیسی(ع) قبل از روز قیامت به دنیا نزول خواهد نمود پس هیچ یک از اهل ملت یهودی و نصرانی نمی‌ماند مگر این که قبل از مرگش به حضرت مسیح ایمان می‌آورد و عیسی(ع) پشت سر مهدی نماز می‌گزارد. گفت: وای به حال تو این تأویل را از کجا آوردی؟ گفتم: حدیثی به محمد بن علی بن الحسین بی‌علی بن ابی‌طالب(ع). امام محمدباقر(ع) به من حدیث کرد. شهر بن حوشب در این گفتگوی با حجاج در تأویل آیه‌ای از قرآن، صلات حضرت عیسی(ع) به امامت حضرت مهدی(ع) را بر اساس حدیثی که از امام باقر(ع) شنیده است بیان می‌کند. بنابراین که ضمیر در **قبل موته** نیز به عیسی(ع) برگردد، یهودیان و مسیحیان، به حضرت عیسی(ع) که از آسمان برای یاری حضرت مهدی(ع) برخواهد گشت ایمان می‌آورند و عیسی(ع) و ایمان‌آوردگان به وی به امامت حضرت مهدی(ع) نماز می‌گزارند و در انقلاب جهانی مهدوی مشارکت می‌نمایند. (قمی، ۱۴۰۴، ص ۱۴۶؛ طبرسی، ۱۴۰۳، ج ۱، ص ۱۴۰۳؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۱۴، ص ۳۴۹ و ص ۳۵۰؛ بحرانی، (الف)، ۱۴۰۳، ج ۱، ص ۴۲۶، بحرانی، (ب)، ۱۴۰۳، ص ۶۲). پس حضرت مسیح(ع) عامل پیوستن یهودیان و مسیحیان به حضرت مهدی(ع) خواهد بود.**

۱-۹-۲. نصرت و یاری همه جانبه

۱-۹-۲-۱. حضرت عیسی (ع) «ناصر» و یاور حضرت مهدی (ع) است.

معمربن راشد گفته است شنیدم امام صادق (ع) فرمود: مردی یهودی نزد پیامبر خدا آمد و... پیامبر خدا (ص) به او فرمود: من ذریته المهدی، اذا اخرج نزل عیسی بن مریم لنصرته فقدمه و صلی خلفه؛ مهدی از ذریه من است هنگامی که قیام کند عیسی بن مریم (ع) برای نصرت و یاری او نزول خواهد کرد پس مهدی را مقدم می‌شمارد و پیش نماز می‌نماید و پشت سر او نماز می‌گزارد. (صدوق، ۱۳۷۶، ص ۱۳۱؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۱۴، ص ۳۴۹). در این حدیث نبوی جمله «لنصرته» دارد. فلسفه نزول حضرت عیسی بن مریم از آسمان یاری حضرت مهدی است. واژه نصرت به صراحت توافق عیسی و مهدی و همراهی و تعاون را نشان می‌دهد. بنابراین حضرت عیسی بن مریم (ع) ناصر و یاور حضرت مهدی است و از پیشگاه خدای سبحان برای یاری مهدی در انقلاب جهانی نازل می‌گردد. مطابق این حدیث حضرت عیسی حضرت مهدی را امام و جلوی خویش قرار می‌دهد و به ایشان اقتداء می‌نماید و به امامت او نماز می‌خواند. تعبیر زیبای نصرت، گویای همکاری همه جانبه پیامبر خدا حضرت مسیح (ع) با آخرین وصی آخرین پیامبر خدا حضرت محمد (ص) می‌باشد پس مسیح ناصر المهدی است.

۱-۹-۳. مقابله با تحریفات مسیحیت و انحرافات مسیحیان

برخی احادیث نبوی بر نزول عیسی بن مریم در بین مسلمانان در عصر ظهور حضرت مهدی (ع) تأکید دارد و یادآوری می‌کند که وی با انحرافات مسیحیان و تحریفات مسیحیت مبارزه خواهد کرد. عمل و اقدام او بر اساس قوانین اسلامی است و سرانجام بین مسلمانان وفات می‌کند و مسلمانان بر او نماز می‌گذارند. پیامبر خدا (ص) فرموده‌اند: والذی نفسی بیده لیوشکن ان ینزل فیکم ابن مریم حکما و عدلا یکسر الصلیب و یقتل الخنزیر و یضع الجزیه فیفیض المال حتی لا یقبله احد؛ سوگند به کسی که جانم در دست اوست نزدیک است که فرزند مریم در میان شما نزول کند که حکم کننده عادل

می‌باشد، صلیب را می‌شکند و خوک را می‌کشد و جزیه قرار می‌دهد پس مال و ثروت را می‌ریزد و پخش می‌کند تا این که کسی نمی‌پذیرد. (صحیح بخاری، ج ۲، ص ۲۵۶؛ متقی هندی، ۱۴۱۹ق، ج ۱۴، ص ۱۴۶، ح ۳۸۸۳۹؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۲، ص ۳۸۲ و ص ۳۸۳). ابوهیره گفته است پیامبر خدا(ص) در وصف نزول عیسی(ع) فرمود: انه نازل... فيقاتل الناس على الاسلام فيدق الصليب و يقتل الخنزير و يضع الجزية و يهلك الله في زمانه الممل كلها الا الاسلام و يهلك المسيح الدجال فيمكت في الارض اربعين سنه ثم يتوفى فيصلى عليه المسلمون؛ او نازل می‌گردد... پس بر اساس حکم اسلام و برای برقراری اسلام با مردم می‌جنگد و صلیب را می‌شکند و خوک را می‌کشد و جزیه را قرار می‌دهد و خدا در زمان او همه ملت‌ها جز اسلام را هلاک و نابود می‌سازد مسیح دجال را نابود می‌کند پس در زمین چهل سال می‌ماند سپس وفات می‌کند و مسلمانان بر او نماز می‌گزارند (ابوداود، ۱۴۱۶ق، ج ۲، ص ۳۴۲؛ متقی هندی، ۱۴۱۹ق، ج ۱۴، ص ۱۴۶، ح ۳۸۸۴۰؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۲، ص ۳۸۳).

۹-۴. دعوت یهودیان و مسیحیان جهان به سوی اسلام

به نقل ابوهیره در دو حدیث پیامبر خدا زمانی که از نزول عیسی بن مریم در بین مسلمانان خبر داده‌اند، درباره نقش و کارکرد او فرموده‌اند: يدعوا الناس الى الاسلام؛ مردم را به سوی اسلام دعوت می‌کند. (متقی هندی، ۱۴۱۹ق، ج ۱۴، ص ۱۴۷، ح ۳۸۸۵۳ و ۳۸۸۵۴). در این نوع از احادیث گرچه نامی از امام مهدی(ع) ندارد ولی از نزول عیسی بن مریم در بین مسلمانان خبر داده است کارهایی در عصر نزول وی به دست وی انجام می‌گردد که همراهی او با دین اسلام را آشکار می‌سازد. کارهایی که در عصر ظهور حضرت مهدی(عج) روی خواهد داد در این احادیث به ایام حیات عیسی پس از نزول بین مسلمانان اختصاص یافته است. پس این احادیث نیز همراهی و همکاری مسیح و مهدی(ع) را روشن می‌سازد. حضرت عیسی مسیح(ع) بین مسلمانان نزول خواهد داشت و مسیحیت و نصرانیت تحریف شده را از انحرافات رهایی می‌بخشد و در راه جهانی شدن دین اسلام با امام مهدی(ع) همکاری می‌نماید. مسیحیت موجود را اصلاح می‌کند

و نصرانیت جاری را باطل می‌سازد صلیب نماد هویت مسیحیت دروغین را درهم می‌شکند او نجاست خوک و حرام بودن خوردن گوشت خوک را با اباحه قتل خوک نشان می‌دهد اینها همه همراهی و همکاری وی با حضرت مهدی(ع) را ثابت می‌نماید.

۵-۹-۱. تأیید آموزش کامل انجیل در عصر ظهور

یکی از ابعاد نوآوری‌ها و اقدامات فرهنگی و عملی حضرت مهدی(عج) پس از ظهور این است که کتاب‌های آسمانی و مقدس الهی را به طور کامل و بی‌تحریف به جهانیان نشان می‌دهند و تمام حقایق آنها را به مردم آموزش خواهند داد. در آن عصر یکی از ابعاد تعامل حضرت مهدی(عج) و حضرت مسیح(ع) این است که انجیل کامل را که چند برابر انجیل موجود است بی‌کم و کاست به مسیحیان و مسلمانان ارائه می‌نمایند. در حدیث مفضل بن عمر از امام صادق(ع) به این نوآوری مهدوی تصریح شده است. در پاسخ‌های امام صادق(ع) به پرسش‌های مفضل آمده است که امام مهدی(ع) پس از ظهور به پیروان ادیان می‌فرمایند: **من کان یقرأ الکتب و الصحف فلیسمع منی! هر کس کتاب‌ها و صحیفه‌های الهی پیامبران را می‌خواند پس از من آنها را بشنود! سپس انجیل را بی‌کم و زیاد و بی‌تبدیل و تحریف خواهند خواند به گونه‌ای که اهل انجیل خواهند گفت: هذه و الله ... الانجیل الکامل و انها اضعاف ما قرانا منها؛ به خدا سوگند این انجیل همان انجیل کامل است و چند برابر آنچه ما از انجیل خوانده‌ایم می‌باشد.** (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۳، ص ۹). جابر گفته است امام باقر(ع) در وصف عصر ظهور امام زمان(ع) فرموده‌اند: **یحکم بین اهل التوراه بالتوراه و بین اهل الانجیل بالانجیل؛** حضرت مهدی(ع) بین اهل تورات با تورات و بین اهل انجیل با انجیل حکم خواهد کرد. (نعمانی، ۱۴۰۳، ص ۱۵۷). حضرت مسیح(ع) در این آموزش‌ها همراه با امام مهدی(ع) است و کتاب آسمانی خویش را بازشناسی خواهد کرد و تبیین امام مهدی را تأیید می‌کند.

۶-۹-۱. نبرد با دجال دشمن امام مهدی(ع)

عیسی(ع) دجال دشمن حضرت مهدی(ع) را نابود می‌سازد.

دجال در تقابل با حضرت مهدی (عج) قرار دارد و حضرت عیسی (ع) در تقابل با دشمن حضرت مهدی است و اوست که دجال را نابود می‌کند. امام باقر (ع) به خیثمه فرمود: یا خیثمه سیاتی علی الناس زمان لا یعرفون الله ما هو و التوحید، حتی یکون خروج الدجال و حتی ينزل عیسی بن مریم (ع) من السماء و یقتل الله الدجال علی یدیه و یصلی بهم رجل منّا اهل البیت، الا تری ان عیسی (ع) یصلی خلفنا و هو نبی الا و نحن افضل منه؛ ای خیثمه! زمانی بر مردم فرا خواهد آمد که نمی‌شناسند خدا و توحید چیست، تا این که دجال خروج کند و عیسی بن مریم (ع) نزول نماید و خداوند دجال را به دستان وی بکشد و مردی از بین ما اهل بیت بر آنان نماز گزارد، آیا نمی‌بینی عیسی بن مریم (ع) با این که پیامبر است پشت سر ما اهل بیت نماز می‌خواند پس ما اهل بیت افضل از او هستیم. (کوفی، ۱۴۱۰ق، ص ۴۴؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۱۴، ص ۳۴۹). در این حدیث سه نکته مهم نهفته است: دجال که رویاروی حضرت مهدی (عج) قرار دارد (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۲، ص ۱۹۰) خروج خواهد کرد و حضرت عیسی (ع) او را مجازات می‌نماید و نابود خواهد ساخت و این نمایاننده همراهی و همکاری حضرت عیسی (ع) با حضرت مهدی (ع) می‌باشد. حضرت عیسی (ع) که از پیامبران الهی است به امامت مردی از اهل بیت (ع) که حضرت مهدی (ع) است نماز می‌گزارد. بدیهی است که هر مأمومی رهبری امام جماعت را پذیرفته است و شخصیت او را قبول دارد و همراه و همکار اوست. اهل بیت (ع) و امامان و به ویژه حضرت مهدی (عج) بر حضرت عیسی برتری دارند و افضل از آن حضرت می‌باشند. صعصعه بن صوحان گفته است اصبع بن نباته از امیر مؤمنان امام علی (ع) پرسید: یا امیرالمؤمنین من الدجال؟ ای امیر مؤمنان دجال کیست؟ امام علی (ع) دجال و کارها و عواملش را بیان نمود و درباره کفر و نابودی وی فرمودند: یقتله الله عزوجل علی یدی من یصلی المسيح عیسی بن مریم خلفه؛ خدای عزوجل دجال را به دستان کسی که مسیح عیسی بن مریم (ع) پشت وی نماز می‌گزارد کفر می‌دهد و می‌کشد. (صدوق، ۱۳۶۳ش، ج ۲، ص ۲۰۸؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۲، ص ۱۹۳ و ۱۹۴). ابو هریره گفته است پیامبر خدا فرود: لم یسلط علی الدجال

الا عیسی بن مریم؛ جز عیسی بن مریم کسی بر دجال مسلط نگردد. (متقی هندی، ۱۴۱۹ق، ج ۱۴، ص ۱۴۶، حدیث ۳۸۸۴۵). مجمع بن جاریه گفته است پیامبر خدا فرمود: لیقتلن ابن مریم الدجال؛ قطعاً فرزند مریم دجال را می‌کشد. (همان، ج ۱۴، ص ۱۴۶، ح ۳۸۸۴۷ و ۳۸۸۴۸). بی‌تردید حضرت عیسی (ع) در سپاه مهدی (ع) است که دجال توسط آنان کشته می‌شود. امکان دارد در انقلاب مهدوی حضرت ولی عصر (عج) فرماندهی لشگری را که با دجال نبرد می‌کنند و او را می‌کشند به حضرت مسیح بدهند و آن لشگر دجال را نابود کند.

۷-۹-۱. مصاحبت؛ عیسی و مهدی دوست و همدل و همراه

عیسی بن مریم (ع) صحابی حضرت مهدی (ع) است. امام رضا (ع) از پدران خویش از امام علی (ع) نقل کردند که فرمود: من قاتلنا فی آخرالزمان فکانما قاتلنا مع الدجال. هرکس در آخرزمان با ما بجنگد پس گویا همراه با دجال با ما جنگیده است. ابوالقاسم طائی از امام رضا (ع) درباره «من قاتلنا فی آخرالزمان» پرسید. امام رضا (ع) فرمود: من قاتل صاحب عیسی بن مریم و هو المهدی (ع)؛ کسی که با صاحب عیسی بن مریم قتال کند و بجنگد و صاحب عیسی همان مهدی (ع) است. (کنز العمال، ج ۱۴، ص ۵۲، ج ۳۳۵). در این حدیث رضوی واژه «صاحب» آمده است که به معنای دوست و همدل و همکار و همراه و همدل می‌باشد. دوستی و مصاحبت از مفاهیم دارای نسبت دو طرفی است، عیسی و مهدی (ع) هر یک دوست و همراه دیگری خواهد بود. امام رضا (ع) در تفسیر جمله امام علی (ع) «من قاتلنا فی آخرالزمان» یعنی آنان که با ما در آخرالزمان جنگ می‌کنند، از مخالفان و دشمنان حضرت مهدی (ع) یاد کرده‌اند و آنان را دشمنان اسلام و اهل بیت دانسته‌اند. امام رضا (ع) واژه زیبای صاحب عیسی بن مریم را برای توصیف امام مهدی (ع) آورده‌اند. نخست «صاحب عیسی بن مریم» را به کار برده‌اند و سپس خود فرموده‌اند که صاحب عیسی بن مریم همان حضرت مهدی (عج) می‌باشد.

۱-۱۰. نقش حضرت مسیح(ع) در عصر ظهور حضرت مهدی(ع)

عیسی مسیح علی نبینا و آله و علیه الصلاه و السلام از رسولان اولوالعزم الهی است. او در انجیل بشارت بعثت آخرین و بهترین پیامبر خدا حضرت محمد(ص) را داد و از اوصیای پیامبر و امامان(ع) و خاتم الاوصیاء و آخرین وصی رسول الله حضرت مهدی(ع) نیز سخن گفت. عیسی بن مریم(ع) از توطئه یهودیان رهایی یافت و زنده ماند و به آسمان‌ها صعود کرد تا در عصر ظهور قائم آل محمد(ع) به زمین نزول کند و از یاران امام زمان(ع) شود. حضور این مهدی یاور برجسته و بزرگ در میان همکاران حضرت مهدی(ع)، عامل هدایت مسیحیان جهان به سوی اسلام و تشیع خواهد بود. مسیحیان جهان که واقعاً به حضرت مسیح(ع) ایمان دارند، زمانی که از مأموریت الهی عیسی مسیح مبنی بر همراهی و یاری حضرت مهدی(ع) از زبان خود آن بزرگوار با خبر شوند و شخص ایشان را در رکاب ولی عصر مشاهده کنند، حقیقت را می‌شناسند. گسترش انقلاب جهانی مهدوی به سراسر کره زمین با «تحول فرهنگی» انجام می‌شود و حضور پیامبر خدا حضرت عیسی(ع) در کنار حضرت مهدی(ع)، عامل بسیار مهمی برای نفوذ فرهنگی آرمان مهدویت در دل مسیحیان جهان در اروپا و آمریکا و غرب است. نزول حضرت عیسی مسیح(ع) برای یاری امام زمان(ع) از اصول قطعی مهدویت است زیرا مسلمانان جهان این حقیقت را باور دارند و در کتاب‌های حدیثی معتبر شیعه و سنی گزارش شده است.

در احادیث مهدویت از عیسی بن مریم به عنوان یکی از یاران حضرت مهدی(ع) یاد شده است که در زمان ظهور حضرت مهدی(عج) از آسمان نزول می‌کند و پشت سر آن حضرت قرار می‌گیرد و در نماز جماعت به ایشان اقتداء خواهد کرد و معاونت ایشان را بر عهده دارد. روشن است به حکم اینکه آئین حضرت عیسی مربوط به گذشته است و وظیفه دارد در این زمان از آئین موجود یعنی آئین اسلام که حضرت مهدی(عج) در راه جهانی‌سازی آن انقلاب می‌کند پیروی کند. بنابراین این رهبر انقلاب جهانی اسلامی حضرت مهدی(عج) است و عیسی بن مریم(ع) این پیامبر اولوالعزم الهی در رکاب آن حضرت در راه جهانی‌سازی اسلامی و جهانی شدن ارزش‌های قرآنی، ایشان را یاری

می‌نماید. یکی از عوامل تأثیرگذار در پیشرفت انقلاب جهانی مهدوی و برقراری حاکمیت اسلامی در سراسر جهان همین حضور این پیامبر الهی در کنار مهدی آل محمد(ع) است. مسیحیان جهان با لطف الهی از هر طریقی که باشد، شاید از راه دیدن تصویر و شنیدن سخنان دلنشین حضرت مسیح(ع) با استفاده از ماهواره و اینترنت و رسانه‌های گروهی در عصر انقلاب ارتباطات و انفجار اطلاعات به خوبی ایشان را بشناسند و پیام ایشان را در ضرورت پیروی از حضرت مهدی(عج) و مشارکت در انقلاب جهانی اسلامی مهدوی بشوند و به ایشان روی آورند و از این راه سریع‌تر اسلام در سراسر جهان گسترش یابد. گرایش عناصر صادق جمعیت میلیاردي مسیحیان جهان از درون کشورهای غربی به سوی اسلامی که پیامش را عیسی بن مریم(ع) یاور و پشتیبان بزرگ حضرت مهدی(عج) به آنها خواهد رساند نقش مهمی در حاکمیت اسلام بر جهان غرب ایفا می‌نماید. در سخنان پیامبر اسلام(ص) و ائمه معصومین(ع) پیرامون انقلاب جهانی حضرت مهدی(عج) ارتباط و پیوند و همکاری «مهدی» و «عیسی»(ع) به روشنی بیان شده و در بین مسلمانان رواج یافته است.

۱-۱-۱. نظریه علامه مجلسی پیرامون احادیث نزول حضرت عیسی(ع) در عصر ظهور حضرت مهدی(ع)

علامه مجلسی اخبار همراهی و همکاری حضرت عیسی(ع) با حضرت مهدی(ع) را «کثیر» می‌داند که عامه و خاصه به طرق مختلف آنها را روایت کرده‌اند. وی در کتاب نبوت در بحث از حضرت عیسی(ع) در باب «ما حدث بعد رفعه و زمان الفتره بعده و نزوله من السماء» نوشته است: الاخبار الداله علی ان عیسی(ع) ينزل و یصلی خلف القائم عجل الله فرجه کثیره، و قد اوردتها الخاصه و العامه بطرق مختلفه و سیاتی بعضها فی کتاب الغیبه؛ اخباری که دلالت دارد بر این که عیسی(ع) نزول می‌کند و پشت سر قائم عجل الله فرجه نماز می‌گزارد زیاد است، و خاصه و عامه با راه‌های گوناگون آنها را در کتاب‌های خویش آورده‌اند و به زودی برخی از آنها در کتاب غیبت می‌آید. (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۱۴، ص ۳۴۹).

۱-۱۲- اهل سنت و احادیث توافق عیسی و مهدی(ع) به گزارش حافظ امام محمد

قرشی شافعی

نزول عیسی بن مریم(ع) و اقامه نماز به امامت حضرت مهدی(ع) و جهاد همراه با ایشان و قتل دجال دشمن مهدی(ع) به دستان عیسی مسیح(ع)، از حقایقی است که درون احادیث نبوی به نقل اهل سنت نیز وجود دارد و در منابع حدیثی معتبر عامه آمده است. حافظ امام ابو عبدالله محمد بن یوسف بن محمد قرشی گنجی شافعی (مقتول در ۶۵۸ هـ ق) در کتابش پیرامون مهدویت به عنوان «فی بیان انه یصلی بعیسی بن مریم» گشوده است و در این باب پنج حدیث نبوی در مسئله توافق و تعامل عیسی و مهدی(ع) آورده است. وی سند این احادیث را از منابع حدیثی سنی معتبر پیش از خود، ثبت نموده و همه را بررسی سندی می‌کند و هر پنج حدیث را صحیح می‌داند. (قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴ق، ص ۴۹۵ تا ص ۵۰۰). وی در اعتبار احادیث پیوند عیسی و مهدی(ع) می‌نویسد: هذه الاخبار مما ثبت طرقها و صحتها عند السنه و كذلك ترويهما الشيعة على السواء. فهذا هو الاجماع من كافة اهل الاسلام، اذ من عدى الشيعة و السنه من الفرق فقوله ساقط مردود و حشر مطرح، فثبت ان هذا اجماع كافة اهل الاسلام؛ طرق و صحت طرق این اخبار نزد اهل سنت ثابت است همچنین شیعه این اخبار را همانند و برابر اهل سنت روایت کرده است، پس این اجماع از همه اهل اسلام است، زیرا قول فرقه‌های دیگر غیر از شیعه و سنی ساقط و مردود و زاید و طرح و رد شده است. (قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴ق، ص ۴۹۸). وی در ارتباط با این احادیث پرسشی را طرح می‌کند و خود پاسخ می‌دهد. او می‌نویسد: اگر کسی بپرسد: با صحت این اخبار که می‌گوید عیسی(ع) خلف مهدی(ع) نماز می‌گزارد و پیش روی او جهاد می‌کند و دجال را پیش روی او به قتل می‌رساند... کدام یک افضل اند امام یا مأموم؟ سپس در پاسخ می‌گوید: الجواب عن ذلك ان نقول: انهما قدوتان نبی و امام، و ان كان احدهما قدوه لصاحبه فی حال اجتماعهما و هو الامام یكون قدوه للنبي فی تلك الحال و ليس فيهما من تاخذه فی الله لومه لائم؛ پاسخ از این پرسش این است که می‌گوییم: هردوی آنها یکی پیامبر و یکی

امام الگو و سرمشق می‌باشند اگر در حال اجتماع نبی و امام یکی الگو برای دیگری باشند او امام است که در آن حال اجتماع، برای نبی الگو خواهد بود و در میان آن دو کسی که در راه خدا از سرزنش سرزنش کننده‌ای بترسد نیست. (قرشی گنجی شافعی، ۱۴۰۴ق، ص ۴۹۸). وی در ادامه با دلایل عقلی و نقلی افضلیت حضرت مهدی (ع) بر عیسی مسیح را ثابت می‌نماید.

۲. پیشگویی‌های مسیحیت درباره بازگشت عیسی بن مریم (ع)

یهودیان و مسیحیان در انتظار ماشیح و مسیح هستند. به حکم کتاب مقدس در نزد مسیحیت یعنی تورات و انجیل مسیح خواهد آمد. یهودیان در جستجوی ماشیح بوده‌اند و اکنون نیز از آمدن ماشیح که حکومت خواهد کرد سخن می‌گویند و مسیحیان هم از بازگشت عیسی مسیح (ع) پس از صعود وی سخن گفته‌اند. بنابراین ظهور مسیح، موعود ادیان ابراهیمی یهود و مسیحیت و اسلام است. البته منابع موجود مسیحی و یهودی از شخص مهدی مسلمانان فرزند امام حسن عسگری (ع) هیچ خبری نمی‌دهد، بنابراین در مسئله روابط مسیح و مهدی (ع) ساکت است. گرچه اقدامات مسیح موعود در تورات و انجیل کنونی و توصیف مسیحیان و یهودیان با آنچه در عصر ظهور امام مهدی (ع) اتفاق خواهد افتاد مشابهت دارد و در آن اقدامات مسیح و مهدی توافق و مشارکت دارند، اما نمی‌توان موضع توافق و مشارکت دارند، اما نمی‌توان یا تعارض دو شخصیت را از منابع غیر اسلامی کنونی کشف کرد.

۲-۱. مسیحیت و مهدویت

مسیحیان و یهودیان اعتقاد دارند عیسی بن مریم (ع) به صلیب کشیده شده و به قتل رسید، اما تقلین یعنی قرآن کریم (آل عمران آیات ۵۵ و ۱۵۶ و نساء آیه ۱۵۷) و عترت و اهل بیت پیامبر خدا (ص) هر دو، این ادعا را غلط شمرده و تکذیب می‌کنند. امام باقر (ع) مسیح و مهدی (ع) هر دو را غایب دانسته و تصریح کرده‌اند که هر دو به دنیا آمده و نمرده‌اند و در غیبت به سر می‌برند (صدوق، ۱۳۶۳ش، ج ۲، ص ۳۵۴). در آثار مسیحیان تنها انجیل

برناباست که اعتراف می‌کند عیسی مصلوب نشد، بلکه به آسمان برده شد (قزلباش، ۱۳۶۲، ص ۵۲، فصل دویست و بیست و دوم، بند ۳).

۲-۲. انجیل تحریف شده است!

به حکم قرآن و عترت انجیل تحریف شده است. (اعراف، آیه ۱۵۷ و توبه، آیه ۳۰ و ۳۱). آنچه در بشارت‌های حضرت مسیح(ع) پیرامون بعثت آخرین پیامبر خدا حضرت محمد(ص) و اوصیای ایشان و غیبت و ظهور حضرت مهدی وجود داشته حذف شده است و انجیل کنونی از این بشارت‌ها خالی است و ناقص می‌باشد. شیخ صدوق اعتقاد دارد در انجیل اصلی آمده است: یا عیسی! انی انا الله الدائم الذی لا ازول، صدقوا النبی الامی... یا عیسی ارفعک الی ثم اهبطک فی آخرالزمان لتری من امه ذلک النبی العجائب و تعینهم علی اللعین الدجال، اهبطک فی وقت الصلاه لتصلی معهم، انهم امه مرحومه؛ ای عیسی! منم خدای ابدی که نابود نمی‌شوم، پیامبر امی را تصدیق کنید... ای عیسی من تو را به سوی خود بالا می‌برم، سپس در آخرالزمان اهباط نموده و فرود می‌آورم تا از امت آن آخرین پیامبر شگفتی‌ها را ببینی و آنان را علیه دجال لعین یاری کنی، تو را هنگام نماز فرو می‌فروستم تا با آنان نماز بپاداری، آنان امت رحم شده‌اند. (صدوق، ۱۳۶۳ش، ج ۱، ص ۱۵۹ و ص ۱۶۰؛ طبرسی، ۱۳۳۸ق، ص ۲۱ و ص ۲۲). در انجیل برنابا بشارت الهی عیسی بر بعثت حضرت محمد(ص) آمده است (قزلباش، ۱۳۶۲، ص ۵۲)، اما جز نام امام علی نخستین وصی آخرین پیامبر خدا نام سایر امامان و آخرین وصی پیامبر خدا حضرت مهدی قائم آل محمد(ع) وجود ندارد. در اناجیل چهارگانه متی، مرقس، لوقا و یوحنا و حتی در انجیل برنابا نام حضرت مهدی(ع) ذکر نشده است. بنابراین با حذف بشارت‌های الهی درباره خاتم الاوصیاء خاتم النبیین، هیچ اشاره‌ای به قائم آل محمد(ع) و تعامل آن حضرت با عیسی بن مریم در اناجیل کنونی مسیحیت نشده است.

۳-۲. هویت از هم‌ناگسستگی موعود باوری یهودیت و مسیحیت

موعود و منجی یهود و مسیحیت بی‌ارتباط با هم نیست. یهود در انتظار ولادت و ظهور ماشیح است و مسیحیت در انتظار بازگشت مسیح می‌باشد. لفظ مسیح همان معرب لفظ ماشیح عبری است. (توفیقی، ۱۳۸۱، ص ۱۰۱، سایت انجمن کلیمیان تهران، مصاحبه دین پروژه کلیمی آرش آبایی، چگونگی و ویژگی‌های موعود باوری یهود). مسیحیان حضرت موسی(ع) و عهد عتیق تورات را پذیرفته‌اند بنابراین عهدین راهنمای مسیحیت در منجی موعود باوری است. هر آنچه در متون دینی معتبر یهودیان در عهد عتیق درباره منجی، موعودشناسی وجود دارد، در مسیحیت نیز جاری است چون همه مسیحیان عهد قدیم را مقدس و معتبر می‌شمارند و مجموعه عهد قدیم تورات و عهد جدید انجیل را «کتاب مقدس» می‌نامند. مسیحیان عهد قدیم و جدید را با نام کتاب مقدس در زبان‌های گوناگون از جمله زبان فارسی ترجمه و چاپ کرده‌اند. (میشل، ۱۳۷۷، ص ۲۳؛ وان وورست، ۱۳۸۴، ص ۳۱ و ۳۸۲؛ چالز اچ. پترسن، پاترسون، چارلز اچ، ۱۳۸۴، ص ۱۴؛ سلیمانی اردستانی، ۱۳۸۲، ص ۱۹ و ص ۲۰). کدارنات تیواری می‌نویسد: عهد قدیم کتاب مقدس همان قدر برای مسیحیان مقدس است که برای یهودیان. فقط مسیحیان عهد جدیدی نیز دارند که به ویژه متضمن تعالیم عیسی است. از این رو به هیچ وجه نمی‌توان میراث یهودی دین مسیح را منکر شد. مسیحیت را می‌توان بسط و تکامل دین یهودی در مرتبه‌ای بالاتر دانست. (دین‌شناسی تطبیقی، ص ۱۵۳). قابل ذکر است مطالبی که در تلمود بابلی و تلمود داود اورشلمی نوشته شده است و در تفسیر موعود عهد عتیق می‌باشد نیز می‌تواند در موعودشناسی مطالعه شود، ولی تلمود در نزد مسیحیان در کتاب مقدس جای ندارد.

۴-۲. موعودشناسی یهود

تورات و تلمود منابع اصلی یهودیان است. به صراحت در این منابع یهودی شخصیت منجی و موعود توصیف شده است. گرچه نام ماشیح موعود رهایی بخش در تورات ذکر نشده است (قاموس کتاب مقدس، جیمزهاکسی و فرهنگ اعلام کتاب مقدس امیرجلال الدین اعلم و دائرةالمعارف کتاب مقدس، و مصاحب آرش آبایی)، اما به تفصیل آخرالزمان

و نشانه‌های ظهور امتیازات روزگار ظهور آمده است. بنابراین ظهور منجی از اصول قطعی دین یهود می‌باشد. ظهور ناجی که مأموریت دارد دین را به کمال و اتمام برساند مفهوم انتظار عظیم یهودیان است. صرف نظر از نام منجی موعود، پیش‌بینی‌ها پیرامون شرایط قبل از ظهور مصلح الهی و نشانه‌ها و علامت‌های زمان ظهور ناجی، و به ویژه ماهیت عصر ظهور و اقدامات و تحولات پس از ظهور در آموزه‌های یهودیت و مسیحیت، شباهت‌های زیادی با پیش‌بینی‌های اسلام دارد. رهبر منصوب الهی مورد انتظار یهود و عصر پیش و پس از ظهور وی در تورات تبیین شده است. آن رهبر الهی در متن تورات «پادشاه موعود» نامیده شده است. (ارمیای نبی، باب بیست و سوم، بند ۵ و باب سی‌ام، بند ۹). در جای دیگر «چوپان خوب» شمرده شده است. (میکاه نبی، باب پنجم، بند ۲-۵ و حزقیال نبی، باب سی و چهارم، بند ۲۳ و باب سی و هفتم، بند ۲۴). وی در بخش دیگر تورات با وصف «بنده مخلص» معرفی می‌گردد (اشعیای نبی، باب پنجاه و دوم، بند ۱۵ - ۱۳ و باب پنجاه و سوم، بند ۱۲-۱ و حزقیال نبی، باب سی و چهارم، بند ۲۴). در تعریف دیگر از وی با عنوان «پادشاه عادل» نام برده شده است. در کتاب اشعیای نبی آمده است: زمانی خواهد آمد که پادشاهی عادل بر تخت سلطنت خواهد نشست و رهبرانی با انصاف مملکت را اداره خواهند کرد. هر یک از آنان پناهگاهی در برابر باد و طوفان خواهد بود. آنان مانند جوی آب در بیابان خشک و مثل سایه خنک یک صخره در زمین بی‌آب و علف خواهند بود. و چشم و گوش خود را نسبت به نیازهای مردم باز نگه خواهند داشت. آنان بی‌حوصله نخواهند بود، بلکه با فهم و متانت با مردم سخن خواهند گفت. در آن زمان افراد پست و خسیس دیگر سخاوتمند و نجیب خوانده نخواهد شد. هر که شخص بدکاری را ببیند او را خواهد شناخت و کسی فریب آدم‌های ریاکار را نخواهد خورد، بر همه آشکار خواهد شد که سخنان آنان در مورد خداوند دروغ بوده و آنان هرگز به گرسنگان کمک نکرده‌اند. نیرنگ و چاپلوسی اشخاص شرور و دروغ‌هایی که آنان برای پایمال کردن حق فقیران در دادگاه می‌گویند افشاء خواهد گردید (اشعیای، باب سی و دوم بند ۱-۷).

در کتاب مزامیر که به زبور داود نیز شهرت دارد. منجی موعود «پادشاه ما» شناخته شده است و می‌نویسد: سلطنت پادشاه ما همچون بارانی که بر گیاهان می‌بارد و مانند بارش‌هایی که زمین را سیراب می‌کند پر برکت خواهد بود. در زمان حکومت او مردم خداشناسی کامیاب خواهد شد و تا وقتی که ماه باقی باشد صلح و سلامتی برقرار خواهد بود. صحرانشینان در حضورش تعظیم خواهند کرد و دشمنانش به خاک پایش خواهند افتاد. پادشاهان جزایر مدیترانه و سرزمین ترشیش و نیز اهالی شبا و سبا برایش هدایا خواهند آورد. همه پادشاهان او را تعظیم خواهند کرد و تمام قدم‌ها خدمتگزار او خواهند بود. وقتی شخصی فقیر و درمانده از او کمک بخواهد او را خواهد رها کند. به افراد ضعیف و نیازمند رحم خواهد کرد و ایشان را نجات خواهد داد. آنها را از ظلم و ستم خواهد رها کند، زیرا جان آنها برای او با ارزش است. باشد که پادشاه پایدار بماند و مردم طلای شبا به او هدیه دهند. قوم او پیوسته برایش دعا کنند و او را متبارک خوانند سرزمین او پر از غلبه شود و کوهستان‌ها مانند کوه‌های لبنان حاصل خیز گردد. شهرها همچون مزرعه‌های پرعلف سرشار از جمعیت شود. نام پادشاه هرگز فراموش نشود و تا خورشید باقی است آوازه او پایدار بماند. تمام قوم‌های جهان توسط او برکت خواهند یافت و او را خواهند ستود (مزامیر، ۷۲، بند ۶۱۷). با درنگ در این جملات که تاریخ پس از ظهور منجی موعود را پیش‌بینی کرده است و با مطالعه احادیث معصومان (ع) پیرامون عصر ظهور، می‌توان تشابهات موعودشناسی فراوانی یافت و هماهنگی را مشاهده نمود. در تلمود صدها بار از ماشیح موعود و کارهایش یاد شده است. به عقیده عموم یهودیان ظهور ماشیح و فعالیت‌های او برای بهبود وضع جهان و تامین سعادت بشر قسمتی از نقشه خداوند در آغاز آفرینش جهان بوده است (کهن، ۱۳۸۲، ص ۳۵۲). در یک میدراش اینگونه آمده است: از آغاز خلقت عالم، پادشاه ماشیح به دنیا آمد، زیرا لزوم وجود او حتی پیش از آنکه جهان آفریده شود به ذهن خداوند خطور کرد. (تلمود اورشلیمی، پسیقتا رباتی، ۱۵۲؛ کهن، ۱۳۸۲، ص ۳۵۲). اهمیت ماشیح موعود در فرهنگ دین یهود تا آنجاست که گفته می‌شود نام او پیش از آفرینش جهان آفریده شده است: هفت چیز آفریده شد: تورات، توبه، باغ عدن، عرش الهی، بیت المقدس و نام ماشیح (تلمود بابلی،

براخت ۲۸ ب؛ کهن، ۱۳۸۲، ص ۳۵۵). تلمود آثار ظهور ماشیح را در ده محور بیان کرده است و می‌گوید: ذات قدوس متبارک ده چیز را در دوران ماشیح تازه خواهد کرد: ۱. او خود جهان را به نور خویش روشن خواهد کرد. ۲. خداوند از اورشلیم آب روان جاری خواهد ساخت و هر کسی را که بیماری داشته باشد به واسطه آن شفا خواهد داد. ۳. درختان را وادار می‌کند تا هرماه میوه بیاورند. ۴. تمام شهرهای ویران را از نو آباد خواهد کرد. ۵. خداوند اورشلیم را با سنگ‌های یاقوت کبود از نو بنا خواهد کرد. ۶. صلح جاویدان در سراسر طبیعت حکمفرما خواهد شد. ۷. خداوند همه حیوانات و خزندگان را فرا خوانده، با آنها و تمام اسرائیل عهد خواهد بست. ۸. گریه و شیون و زاری در جهان نخواهد بود. ۹. دیگر مرگ در دنیا وجود نخواهد داشت. ۱۰. نه غم و نه اندوهی وجود خواهد داشت و نه آه و ناله‌ای به گوش خواهد رسید (کهن، ۱۳۸۲، ص ۳۵۸ و ص ۳۵۹). شلمواشمیدت و ابینوعم شبتای و اوراهام شماس و ساسون بلوم یهودی‌های اسرائیلی، در تعریف ماشیح نوشته‌اند: ماشیح، ناجی، صاحب الزمان. بنابر سنن یهودی که در گفتار انبیاء و کتب نماز و ادبیات مذهبی و فلسفی یهود به تفصیل بیان گردیده در آینده برای قوم یهود ناجی و رهاننده‌ای ظهور خواهد کرد که ماشیح صیدقنو (ماشیح واقعی ما) و ماشیح بن داوید نیز نامیده می‌شود و او یهودیان را از آخرین گالوت (پراکندگی) و بردگی حکومت‌ها رهایی خواهد بخشید. در آداب و سنن یهودی دوران ماشیح چنین وصف شده که پس از یک سلسله جنگ‌ها و زلزله‌های سخت که آلام ماشیح نامیده می‌شود با ظهور او همه یهودیان برای ابد در سرزمین اسرائیل گرد می‌آیند. ایمان به ظهور ماشیح که یکی از اصول دین یهود می‌باشد همیشه در ایام ردیفوت (تعقیب و آزار یهودیان) در سرزمین‌های بیگانه شدت می‌گرفت و اشتیاق به ظهور او گاهی نهضت‌های عمومی چون حسیدوت به وجود می‌آورد (اشمیدت، ۱۹۷۷م، حرف میم، ص ۲۱۶). موسی بن میمون یا هارمبام فیلسوف یهودی اعتقاد به ظهور ماشیح را وارد اصل ایمان یهود کرد و اصول ایمان یهود سیزده اصل شد و اکنون اصل دوازدهم از اصول سیزده گانه یهود اعتقاد به ظهور ماشیح است و بندی هم در نمازهای سه‌گانه یهود به

طور مشخص به دعا برای ظهور ماشیح اختصاص پیدا کرده است. (آرش آبایی، مصاحبه با خبرگزاری آینده روشن).

۵-۲. وابستگی زمانی و مکانی موعودباوری یهود

موعودباوری یهود با همه قوم‌ها و کشورها ارتباط دارد و اقدامات او در عصر ظهور جهانی است، ولی وابستگی شدید به اورشلیم و بیت‌المقدس و صهیون و نژاد یهود دارد (اشعیا، باب دوازدهم، بند ۶ و باب بیست و نهم، بند ۱۷-۱ و باب سی و یکم، بند ۵ و باب شصت و یکم، بند ۳ و باب شصت و دوم، بند ۱۲-۱؛ ارمیا، باب سی و یکم، بند ۶ و ۷؛ میکاه، باب چهارم، بند ۸-۱؛ واژه‌های قوم یهود، ص ۲۵۰). این واقعیت را دین پژوه یهودی آرش آبایی یادآوری کرده و می‌گوید: این مسلم است که اصل اندیشه منجی و موعودباوری در اکثر ادیان وجود دارد اما تفاوت عمده‌ای در یهود نسبت به سایر ادیان وجود دارد. آن تفاوت این است که تقریباً هیچ دینی وابستگی تاریخی و مکانی به نقطه خاص ندارد؛ ولی دین یهود یک خصوصیتی دارد که تقریباً در هیچ دین دیگری نیست و آن وابستگی زمانی و مکانی است. این دین از لحاظ مکانی به شدت به سرزمین اسرائیل و بیت‌المقدس وابسته است و از لحاظ زمانی هم به همان دوران حضور در اسرائیل و حکومت وابسته است. (مصاحبه با خبرگزاری آینده روشن). گرچه این مسئله نقطه اصلی اعتقادات یهود در موعودباوری و شاخصه برجسته عصر ظهور در تورات است، اما به گزارش منابع اسلامی بی‌تردید در عصر ظهور امام مهدی(ع) در بیت‌المقدس و اورشلیم و صهیون نماز جماعت به امامت قائم آل محمد(ع) برپا خواهد شد و ماشیح و حضرت عیسی مسیح(ع) نیز در صف اول نماز جماعت حضور دارد و یهودیان و مسیحیان را سوی دین کامل و نهایی الهی یعنی اسلام و پذیرش رهبری خاتم الاوصیاء فرا می‌خواند. پیش‌بینی‌های تورات و اسلام درباره عصر ظهور منجی جهانی با توجه به حقیقت مذکور به هم می‌رسد. احتمال دارد تصریح احادیث اهل بیت بر اقامه نماز جماعت مهدوی و عیسوی در بیت‌المقدس به گونه‌ای در حل این مشکل موعودباوری یهود مؤثر واقع شود. ماشیح و مسیح، حضرت مهدی(ع) به بیت‌المقدس خواهد رفت و مسیح(ع) همه جهانیان

به ویژه یهودیان و مسیحیان را که در انتظار ظهور او می‌باشند به اسلام می‌رساند و پیروان ادیان ابراهیمی با ایمان به اسلام و پیروی از امام مهدی(ع) نجات خواهند یافت.

۶-۲. تشابهات در موعودباوری مسیحیت و اسلام

منجی موعودی که در منابع مسیحیان وجود دارد، شباهت‌های زیادی با امام مهدی(ع) دارد، زیرا وضع نامطلوب جهانی پیش از ظهور و علائم ظهور در آثار مسیحیان بیان شده است، و تحولات مثبت در عصر ظهور در راستای وصول به وضع مطلوب، همه در پیش‌بینی‌های مسیحیت و اسلام قرار دارد. بررسی رخدادها و حوادث پیش از ظهور و عصر ظهور در منابع مسیحی و اسلامی توافق و هماهنگی مسیح و مهدی را نشان می‌دهد.

۷-۲. دجال دشمن مسیح است

از وجوه اشتراک موعودباوری اسلام و مسیحیت، مسئله دشمنان مهدی و مسیح(ع) است. همان طور که ذکر شد در منابع اسلامی دجال دشمن حضرت مهدی(ع) شناخته شده است. او توسط حضرت مسیح کشته خواهد شد. به حکم کتاب مقدس مسیحیان نیز دجال دشمن حضرت مسیح می‌باشد و در برابر عیسی بن مریم(ع) قرار خواهد گرفت (نامه اول یوحنا، باب دوم، بند ۱۸ و ۲۲ و باب چهارم، بند ۳). این مرد خبیث را عیسی مسیح(ع) در دوران بازگشت با نفس دهان خویش هلاک و نابود خواهد ساخت (نامه دوم یولس به مسیحیان تسالونیک، باب دوم، بند ۱۰-۱). بنابراین در عصر ظهور موعود منتظر مسیحیت و اسلام، دجال رویاروی آنان قرار دارد و دشمن آنان است و به گزارش منابع اسلامی و مسیحی، حضرت مسیح(ع) دجال را به هلاکت می‌رساند.

۸-۲. بازگشت و رجعت عیسی مسیح(ع)

به گزارش انجیل موجود نزد مسیحیان، یسوع ناصری مصلوب و عیسی به صلیب کشیده شد و به قتل رسید و مرد و دفن شد، اما سه روز پس از آن از قبر برخاست و زنده شد و تا پایان عمر جهان زنده خواهد بود. (استرآبادی، ۱۳۸۸، انجیل متی، اصحاح بیست و هفتم و بیست و هشتم، ص ۱۰۲ تا ص ۱۰۷؛ انجیل مرقس، اصحاح پانزدهم و شانزدهم،

ص ۱۴۵ و ص ۱۴۶؛ انجیل لوقا، اصحاب بیست و چهارم و بیست پنجم، ص ۲۱۶ تا ص ۲۱۹؛ انجیل یوحنا، اصحاب بیستم و بیست و یکم، ص ۲۶۹ تا ص ۲۷۳ در چارچوب دیگر انجیل متی، فصل نود و نهم و صدم، ص ۱۳۴ تا ص ۱۳۵؛ حسینی خاتون آبادی، ۱۳۷۵، انجیل مرقس، فصل پنجاه و چهارم، ص ۱۷۵ و ص ۱۷۶؛ انجیل لوقا، فصل هشتاد و ششم، ص ۲۴۱ تا ص ۲۴۳؛ انجیل یوحنا، فصل چهل و سوم تا فصل چهل و ششم، ص ۲۹۰ تا ص ۲۹۳؛ همدانی، ۱۳۸۰، انجیل متی، باب بیست و هفتم مشتمل بر شصت و شش آیه (بند) ص ۶۶ تا ص ۷۱؛ و باب بیست و هشتم مشتمل بر بیست و هشت بند؛ انجیل مرقس، باب پانزدهم مشتمل بر چهل و هفت بند و باب شانزدهم مشتمل بر پنجاه و شش بند و باب بیست و چهارم مشتمل بر پنجاه و سه بند، ص ۱۸۱ تا ص ۱۸۷؛ انجیل یوحنا، باب نوزدهم مشتمل بر چهل و دو بند و باب بیستم مشتمل بر سی و یک بند و باب بیست و یکم مشتمل بر بیست و پنج بند؛ کتاب عهد جدید یعنی انجیل مقدس خداوند و نجات دهنده ما عیسی مسیح، ترجمه از زبان اصلی یونانی، جماعت بریتش و فورن بیبل سوسائیتی دار السلطنه لندن، انجیل متی، باب بیست و هفتم و بیست و هشتم ص ۴۹ تا ص ۵۲؛ انجیل مرقس، باب پانزدهم و شانزدهم، ص ۸۲ تا ص ۸۵؛ انجیل لوقا، باب بیست و سوم و باب بیست و چهارم؛ انجیل یوحنا، باب نوزدهم تا باب بیست و یکم ص ۱۸۰ تا ص ۱۸۶). او باز خواهد گشت! باز گشت عیسی (ع) از اصول دین مسیحیت است. در اناجیل چهارگانه این حقیقت تکرار شده است. تنها در نخستین انجیل مسیحیان در انجیل متی، چندین بار بازگشت عیسی بن مریم (ع) توصیف شده است. عیسی به شاگردانش گفته است: برای شما چه فایده‌ای دارد اگر تمام دنیا را داشته باشید، ولی زندگی جاوید را از دست بدهید؟ آیا چیزی پیدا می‌شود که قدر و قیمتش از زندگی جاوید بیشتر باشد؟ زیرا من با فرشتگان خود در شکوه و جلال پدرم خواهم آمد و هرکس را از روی اعمالش داوری خواهم کرد (متی، باب هفدهم، بند ۲۶ و ۲۷). وی درباره مسیح‌های دروغین در عصر غیبت و درباره وضع ظهور خود و اثر آن به شاگردان گفته است: در آن روزها اگر کسی به شما بگوید که مسیح فلان جا آمده است یا او اینجا و آنجاست، باور نکنید. چون از این مسیح‌ها و پیغمبران دروغین زیاد خواهد آمد و حتی

معجزه نیز خواهند کرد و به طوری که اگر ممکن بود برگزیدگان خدا را هم گمراه می‌کردند. من از ابتدا اینها را گفتم تا مواظب باشید. پس اگر بیایند و به شما بگویند که مسیح در بیابان دوباره ظهور کرده به سخن‌شان اهمیت ندهید و اگر بگویند نزد ما مخفی شده باور نکنید. چون آمدن من یعنی مسیح، مانند برق آسمان خواهد بود که در یک لحظه از شرق تا غرب را روشن می‌سازد. هر جا لاشه‌ای باشد لاشخورها نیز آنجا جمع می‌شوند. سرانجام نشانه آمدن من در آسمان ظاهر خواهد شد. آنگاه مردم در سراسر جهان عزا خواهند گرفت و تمام مردم دنیا مرا خواهند دید که در میان ابرهای آسمان با شکوه و قدرت خیره‌کننده می‌آیم. و من فرشتگان خود را با صدای بلند شیپور خواهم فرستاد تا برگزیدگان مرا از گوشه و کنار زمین و آسمان گرد آورند (متی باب بیست و چهارم، بند ۲۳-۳۱) عیسی در جای دیگر با بیان تمثیل ده دختر جوان ندیمه‌های عروسی، به مسیحیان هشدار می‌دهد: پس شما بیدار بمانید و آماده باشید چون نمی‌دانید در چه روز و ساعتی من باز می‌گردم. هنگامی که من، مسیح موعود با شکوه و جلال خود و همراه تمام فرشتگانم بیایم، آنگاه بر تخت با شکوه خود خواهم نشست. سپس تمام قوم‌های روی زمین در مقابل من خواهند ایستاد و من ایشان را از هم جدا خواهم کرد همان طور که یک چوپان گوسفندان را از بزها جدا می‌کند (متی، باب بیست و پنجم، بند ۱۳ و ۳۱ تا ۳۳). آنچه به عنوان نمونه از اوصاف پیش و پس از ظهور، از گزارش انجیل متی ذکر شد، با اوصاف روزگار ظهور امام مهدی(ع) تعارض و تقابل ندارد. بنابراین در امور کلی شاخص‌های پیش و پس از ظهور مسیح و مهدی(ع) سازگاری و هماهنگی است. گرچه نام مهدی آل محمد(ع) فرزند امام حسن عسگری(ع) در متن کتاب مقدس و در بیان مسیحیت نیامده است.

در اناجیل کنونی علائم ظهور عیسی بن مریم در آخرالزمان و شرایط و اهداف و ویژگی‌های عصر ظهور مسیح و چگونگی بازگشت وی طرح شده است. به حکم اناجیل، بی‌تردید عیسی(ع) فرزند خدا باز خواهد گشت. بنابراین در آمدن عیسی و هبوط و نزول و ظهور وی در بین مردم از نظر مسیحیت تردیدی وجود ندارد دقیقاً همانطور که در پیش‌بینی‌های مهدویت در جهان اسلام آمده است. پس عیسی و مهدی(ع) هر دو ظهور

خواهند کرد. عیسی به بیان مسیحیت و اسلام ظهور می‌کند، اما وصف حضرت مهدی قائم آل محمد(ع) تنها در پیش‌بینی‌های اسلام و مسلمانان بر طبق احادیث پیامبر خدا(ص) و اهل‌بیت(ع) گزارش تفصیلی آن به صراحت آمده است. به حکم اسلام مهدی و عیسی(ع) هر دو می‌آیند. حضرت مهدی(ع) رهبر بزرگ‌ترین انقلاب الهی در پایان تاریخ است و حضرت عیسی مسیح معاون و همراه و همکار ایشان خواهد بود.

۹-۲. گزارش کعب الاحبار

در مباحث پیرامون مهدویت، از کعب الاحبار مطالبی آمده است. به گزارش نعمانی کعب الاحبار از تردید افراد در ظهور حضرت قائم مهدی(ع) که زمین را تبدیل می‌کند و عیسی بن مریم با او بر نصاری و مسیحیان احتجاج خواهد کرد در شگفتی بوده و اظهار تعجب می‌کرده است و گفته است: ان القائم المهدی من نسل علی، شبه الناس بعیسی بن مریم خلقا و خلقا و سیما و هیئه، یعطیه الله عزوجل ما اعطى الانبیاء و یزیده و تفضله؛ همانا مهدی(ع) از نسل علی، شبیه‌ترین مردم به عیسی بن مریم در آفرینش و اخلاق و سیما و هیأت است. خداوند عزوجل به او همه آنچه به پیامبران عطا کرده است خواهد داد و بر او می‌افزاید و او را برتری می‌دهد. (نعمانی، ۱۴۰۳ق، ۸۵؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۲، ص ۲۲۶).

۱۰-۲. بازگشت مسیح در تبیین معاصران غربی

افراد زیادی در قرن بیستم و یکم میلادی از بازگشت مسیح سخن گفته‌اند. جان نسبیت و «پاترشیا ابردین» در کتاب تکاپوی ۲۰۰۰ می‌گویند: جهان با فرا رسیدن سال ۲۰۰۰ و جاذبه‌های هزاره‌ی موعود گسترش خواهد یافت. همان طور که ابتدا در صحیفه‌ی دانیال پیغمبر عهد عتیق و بعد در مکاشفه‌ی یوحنا، رسول عهد جدید (باب بیستم بند ۱ تا ۷) آمده است: هزاره‌ی موعود یعنی دوره‌ی هزاره ساله‌ای که مسیح و حواریونش جهان را به دست خواهند گرفت و صلح و شادی در سطح زمین حکمفرما خواهد شد، اما آن هزاره که مطلع عصری طلایی در تاریخ بشریت است منحصرأ وقتی خواهد رسید که

مسیح «رجعت» کرده باشد. (نسبیت، ۱۳۷۰، ص ۱۲۸؛ بورک، ۱۳۷۸، ص ۲۱؛ پیشگاهی فرد، ۱۳۸۰، ص ۶۵ و ص ۶۶)

۱۱-۲. تصریح حضرت عیسی(ع) بر تقدم اهل بیت(ع)

در احادیث نزول عیسی بن مریم از آسمان، پیش‌بینی اظهارات حضرت مسیح(ع) مبنی بر فضیلت و برتری امام مهدی(ع) آمده است. سلیم بن قیس هلالی گفته است پس از بازگشت از جنگ صفین در کنار دیر نصاری با راهب مسیحی که از نسل حواریون عیسی بن مریم(ع) بود گفتگو کردند. راهب نصرانی از نزول عیسی بن مریم(ع) از آسمان خبر داد. امام علی(ع) اقدامات و سخنان حضرت عیسی(ع) در برخورد با امام مهدی(ع) را بیان کرده و فرمودند: ينزل عيسى بن مريم فيصلي بالناس و عيسى خلفه ويقول: انكم لائمه لا ينبغي لاحد ان يتقدمكم فيتقدم فيصلي بالناس و عيسى خلفه، في الصف، اولهم و خيرهم و افضلهم و له مثل اجورهم و اجور من اطاعهم و اهتداهم رسول الله؛ عیسی بن مریم نزول می‌نماید پس به امام مهدی اقتداء می‌کند و به امامت او نماز می‌خواند و می‌گوید: شما امامانی هستید که برای هیچ کس سزاوار نیست که بر شما پیشی بگیرد و تقدم یابد. پس حضرت مهدی(ع) مقدم می‌ایستد و در جلوی نمازگزاران امامت را بر عهده می‌گیرد و با آنان نماز را بپا می‌دارد و عیسی(ع) پشت سر او در صف است. او نخستین آنان، خوب‌ترین، و بهترین آنان است و برای او مثل اجر و پاداش آنان و پاداش کسانی است که از آنان اطاعت کرده و رسول‌الله(ص) آنان را هدایت کرده است. (نعمانی، ۱۴۰۳ق، ص ۴۹).

۱۲-۲. نتایج

مطالعات موعودشناسی در اسلام و مسیحیت نشان دهنده وجود پیش‌بینی‌های روشن درباره آینده جهان است. هر دو در انتظار ظهور مصلح و نجات‌بخش جهانی در آخرالزمان است و سرنوشت جهان را زیبا می‌بینند. در منابع اسلامی و مسیحی بازگشت و هبوط و نزول حضرت عیسی مسیح(ع) پذیرفته شده است. در احادیث پیامبر اعظم حضرت محمد(ص) و اهل بیت(ع)، پیشگویی‌های قطعی در ارتباط با ظهور حضرت مهدی قائم

آل محمد(ع) و عیسی مسیح(ع) و توافق و همراهی و همکاری همه‌جانبه آنان وجود دارد. مطابق احادیث محکم فراوان حضرت مسیح(ع) به حضرت مهدی(ع) اقتدا می‌کند و به امامت قائم آل محمد(ع) نماز می‌گزارد. این حقیقت در فرهنگ اسلامی مقبولیت عمومی دارد و شیعه و سنی به آن اعتقاد دارند. «صلوات مسیح خلف مهدی» از شهرت روایی برخوردار است و در بین مسلمانان و در فرهنگ جامع مهدویت جاری است، به گونه‌ای که در گفتگوی اصحاب پیامبر و امامان نیز راه یافته است و مقبولیت همگانی دارد. در برخی احادیث به جای نام بردن از حضرت مهدی(ع) همین ویژگی آمده است. حضرت مهدی(ع) احترام ویژه برای حضرت مسیح(ع) قائل است و در تکریم او تأکید دارد. حضرت مسیح(ع) نیز برتری و تقدم امامان و اهل‌بیت(ع) و رهبری حجت خدا حضرت مهدی را پذیرفته و به آن افتخار می‌کند. حضرت مهدی و مسیح(ع) دوست و همکار و همدم یکدیگرند و هبوط و نزول عیسی بن مریم در آخرالزمان برای نصرت یاری حضرت مهدی(ع) است. او در انقلاب جهانی مهدوی با پذیرش رهبری قائم آل محمد(ع)، نقش بزرگ و مهمی دارد و تا پایان عمر مبارک خویش به امام زمان وفادار است. او در بین مسلمانان رحلت می‌کند و مسلمانان بر او نماز می‌گزارند. او در آگاهی‌بخشی به مسیحیان جهان و ابطال تحریفات مسیحیت و دعوت آنان به پذیرش اسلام و امامت حضرت مهدی(ع) کوشش و جهاد می‌کند. منابع مسیحیت به ویژه همه اناجیل اربعه، بازگشت یسوع عیسی بن مریم حضرت مسیح را پیشگویی کرده‌اند. متی و مرقس و لوقا و یوحنا تأکید بر ظهور مسیح در آخرالزمان دارند. اناجیل از پیش‌بینی ظهور موعود مسلمانان حضرت مهدی قائم آل محمد(ع) فرزند امام حسن عسگری(ع) تهی است. از این رو نمی‌توان مسئله توافق یا تقابل مهدی و مسیح(ع) را از اناجیل به دست آورد. به گزارش مسلمانان و مسیحیان مسیح باز خواهد گشت و در شرایط ظهور منجی موعود و رخدادهای عصر ظهور او اشتراکات قابل تأمل و امیدوارکننده‌ای وجود دارد.

کتابنامه

- ابن ماجه، ابو عبدالله محمد بن یزید قزوینی (۱۳۹۵ هـ ق)، سنن ابن ماجه، به کوشش محمد فواد عبدالباقی، بیروت: داراحیاء التراث العربی.
- ابوداود، سلیمان بن اشعث سجستانی (۱۴۱۶ هـ ق)، سنن ابی داود، به کوشش محمد عبدالعزیز الخالدی، بیروت: دارالکتب العلمیه.
- احمد بن حنبل شیبانی، ابو عبدالله (۱۴۱۵ هـ ق)، مسند احمد بن حنبل، بیروت: داراحیاء التراث العربی، چاپ سوم.
- استرآبادی، میرزا مهدی خان (۱۳۸۸)، ترجمه انجیل نادرشاهی، متی مرقس، لوقا، یوحنا به کوشش رسول جعفریان، تهران: نشر علم.
- اشمیدت، شلمو و حییم شختر و اریه نیومن و میم زسولا (۱۹۷۷)، واژه‌های فرهنگ یهود. ترجمه منشه امیر و نصرت نصرت آبادی، ابینوعم شبتای و اوراهام شماس و ساسون بلوم، اسرائیل، تل آویو: انجمن جوامع یهودی، بنیاد فرهنگ یهود، چاپ اورشلیم.
- اعلم، جلال الدین (۱۳۸۸)، فرهنگ اعلام کتاب مقدس، تهران: نیلوفر.
- البحرانی، سیدهاشم (الف) (۱۴۰۳ هـ ق) البرهان فی تفسیر القرآن، بیروت: مؤسسه الوفاء.
- البحرانی، سیدهاشم (ب) (۱۴۰۳ هـ ق)، المحجه فیما نزل فی القائم الحجه (ع)، تحقیق و تعلیق محمد منیر میلانی، بیروت: مؤسسه الوفاء.
- بخاری، محمد بن اسماعلی بن ابراهیم (۱۴۱۸ هـ ق)، صحیح البخاری، به کوشش بن باز، بیروت: دارالفکر.
- بورک، رابرت اچ (۱۳۷۸)، در سراشیبی به سوی گومورا، ترجمه الهه هاشمی حائری، تهران: انتشارات حکمت.
- پاترسون، چارلز اچ (۱۳۸۴)، عهد جدید کتاب مقدس، خلاصه و شرح، ترجمه محمد رضا قربان صباغ، مشهد: دانشگاه فردوسی.
- پیشگاهی فرد، زهرا (۱۳۸۰)، نگرش ژئوپلیتیکی بر پدیده جهانی شدن (تئوری نظام‌های فضا - منطقه‌ای، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دوره‌های عالی جنگ)، تهران.
- توفیقی، حسین (۱۳۸۱)، آشنایی با ادیان بزرگ، تهران: سمت.

تیواری، کدارنات (۱۳۸۱)، دین‌شناسی تطبیقی، ترجمه مرضیه (لویز) شنکایی، تهران: سمت.

حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۲۵ هـ ق)، اثبات الهداء بالنصوص و المعجزات، بیروت: اعلمی.

حسینی بلخی قندوزی حنفی، سلیمان بن ابراهیم (۱۴۳۰ هـ ق)، ینابیع الموده لذی القربی، تصحیح و تعلیق علاء الدین اعلمی، بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، چاپ سوم.
حسینی خاتون آبادی، میرمحمد باقر بن اسماعیل (۱۳۷۵)، ترجمه و تعلیقات و توضیحات اناجیل اربعه، به کوشش رسول جعفریان، تهران: نقطه، چاپ اول.

سلیمانی اردستانی، عبدالرحیم (۱۳۸۲) کتاب مقدس، قم: انجمن معارف اسلامی ایران.
صدوق، ابوجعفر محمد بن علی بن الحسین بن بابویه قمی (۱۳۷۶)، الامالی، تهران: کتابچی.

صدوق، ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی (۱۳۶۳)، کمال الدین و تمام النعمه، قم: انتشارات جامعه مدرّسین حوزه علمیه.

طبرسی، ابوعلی فضل بن حسن (۱۳۳۸ هـ ق)، اعلام الوری باعلام الهدی، تصحیح و تعلیق علی اکبر غفاری، تهران: المکتبه العلمیه الاسلامیه.

طبرسی، ابوعلی فضل بن حسن (۱۴۰۳ هـ ق)، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، قم: انتشارات مکتبه آیت الله العظمی مرعشی نجفی.

علی بن موسی، امام هشتم علیه السلام (۱۴۰۶ ق)، صحیفه الإمام الرضا (ع)، مشهد: کنگره جهانی امام رضا (ع).

فیض کاشانی، محمد محسن بن شاه مرتضی (۱۴۰۶ هـ ق)، الوافی، اصفهان: کتابخانه امام امیرالمؤمنین (ع).

فیض کاشانی، محمد بن مرتضی مولی محسن (بی تا)، المحجه البیضاء فی تهذیب الاحیاء، تصحیح و تعلیق علی اکبر غفاری، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرّسین حوزه علمیه.

قرشی گنجی شافعی، ابو عبدالله محمد بن یوسف بن محمد (۱۴۰۴ هـ ق)، کفایه الطالب فی مناقب علی بن ابی طالب (ع) و یلیه البیان فی اخبار صاحب الزمان، تصحیح و تعلیق محمد هادی میلانی، تهران: دار احیاء تراث اهل بیت (ع)، چاپ سوم.

قزلباش، حیدر قلی خان (سردار کابلی) (۱۳۶۲)، ترجمه انجیل برنابا، مقدمه سید محمود طالقانی، تهران: دفتر نشر الکتاب.

قمی، علی بن ابراهیم (۱۴۰۴ ق)، تفسیر القمی، تهران: دار الکتاب.

کتاب مقدس (۱۹۹۵ م)، ترجمه تفسیری، شامل عهد عتیق و عهد جدید، انگلستان: انجمن بین‌المللی کتاب مقدس.

کتاب مقدس یعنی کتب عهد عتیق و عهد جدید، کتاب انجیل یعنی انجیل مقدس خداوند و نجات دهنده ما عیسی مسیح (۱۸۹۵ م)، ترجمه از زبان اصلی یونانی، نفقه جماعت برتیش و فورن بیبل سوسائیتی دارالسلطنه لندن.

کلینی رازی، ابوجعفر محمد بن یعقوب بن اسحاق (۱۴۰۱ هـ ق)، الکافی، بیروت: دار صعب و دار المعارف للمطبوعات.

کهن، آبراهام (۱۳۸۲)، گنجینه‌ای از تلمود، ترجمه امیر فریدون گرگانی، زیر نظر یهودا حی، تهران: اساطیر.

کوفی، فرات بن ابراهیم (۱۴۱۰ ق)، تفسیر فرات الکوفی، تهران: مؤسسه الطبع و النشر فی وزارة الإرشاد الإسلامی.

مازندرانی، محمد صالح بن احمد (۱۳۸۲ هـ ق)، شرح الکافی، تصحیح ابوالحسن شعرانی، تهران: المکتبه الاسلامیه.

متقی هندی، علاء الدین علی (۱۴۱۹ هـ ق)، کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال، تحقیق محمود عمر الدمیاطی، منشورات محمد علی بیغیون، بیروت: دارالکتب الاسلامیه.

مجلسی، محمد باقر (۱۴۰۳)، بحار الانوار الجامعه لدرر اخبار الائمه الاطهار (ع)، بیروت: مؤسسه الوفاء.

محمدیان، بهرام و همکاران (۱۳۸۰)، دائرة المعارف کتاب مقدس، ترجمه و تالیف، تهران: روز نو.

مسلم، ابن حجاج نیشابوری (۱۴۱۵ هـ ق)، صحیح مسلم، به کوشش محمد سالم هاشم، بیروت: دارالکتب العلمیه.

المناوی، محمد عبدالرئوف (۱۴۱۵ هـ ق)، فیض القدير شرح الجامع الصغیر من احادیث البشیر النذیر، به کوشش احمد عبدالسلام، بیروت: دارالکتب العلمیه، چاپ اول.

میشل، توماس (۱۳۷۷)، کلام مسیحی، ترجمه حسین توفیقی، قم: مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب.

نسبیت، جان و پاتریشا ابردین (۱۳۷۰)، تکاپوی ۲۰۰۰، ترجمه صهبا سعیدی، تهران: ناشر مؤلف (صهبا سعیدی).

النعمانی، محمد بن ابراهیم بن جعفر، معروف به ابن ابی زینب (۱۴۰۳ هـ ق)، کتاب الغیبه، بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات.

وان وورست، رابرت ای (۱۳۸۴)، مسیحیت از لایه لای متون، ترجمه جواد باغبان و عباس رسولزاده، قم: مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی.

هاکس، مسترجیمز (۱۳۷۷)، قاموس کتاب مقدس، تهران: اساطیر.

همدانی، فاضل خان، ویلیام گلن و هنری مرتن (۱۳۸۰)، ترجمه کتاب مقدس عهد عتیق و عهد جدید، اساطیر، چاپ اول.

هیوم، رابرت ارنست (۱۳۸۳)، ادیان زنده جهان، ترجمه عبدالرحیم گواهی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ سیزدهم.